КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вӀашагӀкхета!

ШОАТТА, 30 СЕНТЯБРЬ, 1967 шу. № 116 (4441). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГӀалгӀай обкома Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ӀЕРТТӀА КИЙЧО Е ТӀАДОАГӀАЧА ӀАННА

Октябра сийлахь-доккхача ШеӀсийна тӀайица доккхий социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара чуйина къахьегаш ба укх деношка республика хьайбаш леладераш. Дог гӀоздоахаш да дукхагӀбарий толамаш. ХӀанз хӀара ди ударни хургдолаш вӀаштӀехьбаьккхаб цар шоай болх.

Юбилейни шера бехктокхаме декхараш толамца кхоачашдара Ӏалаьмате боккха лоархӀам болаш да хьайбаш дика Ӏангара доахаргдола гӀулакх хӀанззехьа вӀаштӀехьлаккхар. Хьае еза доакъарий база, дикз ремонт яь кийчъе еза хьайбай помещенеш.

Белгалдаккха деза Ӏан кийчо яра болх дика вӀаштӀехьбаьккха боахамаш вай республике дуккха а долга.

Сийленца кхоачашлу юбилейни шерара декхараш Гудермесски района «Кавказ», «Дружба», «Октябра 40 шу» яхача колхозий хьайбаш леладераша. ХӀанзале кхоачашъяьй цар паччахьалкхенга шура йоххара укх шера план. Цу боахамашка дика латт Ӏан кийчо яра гӀулакх а. Колхозхоша шортта силос Ӏалашъю, йол хьекхай, кхашкара ча гулду. Доакъар тӀаозош латт хьайбаша Ӏа доаккхаргдолча фермашка. Дика ремонт еш тоаю хьайбай помещенеш а.

Хьокхаме къахьег Наурски района «Терский» яхача совхоза хьайбаш леладераша а. Республика хьайбаш леладераштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай цар. Цу совхоза дикагӀа йолча доярка хӀара Ӏаттагара дӀабахача бархӀ бетта юкъера лаьрхӀача 2730 килограмм шура яьккхай. Дика къахьег совхоза кхыча доаркаша а. Цигарча хьайбаш леладераша хӀанз беррига низ тӀабахийтаб сихагӀа силос кийчъяра, хьайбай помещенешта ремонт яра. Цу хьакъехьа цар дика толамаш даьхад.

Силос дика кийчъю Сунженски района «Победа» яхача колхозо. ХӀара гектара тӀара 260—300 центнер силосни масса чуэц цига. Силос йоллара план дуккха тӀехкхоачашъe лерхӀ. ХӀанзле тоаяь яьннай цигара дукхагӀа йола хьайбай помещенеш.

Сихбенна доакъарий база хьаеш ба укх деношка Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза шурий-товарни ферма хьайбаш леладераш. Шерра социалистически яхь а йоаржаяь, эзар гектар лаьттан тӀара чуэцаш латт силос. ХӀара гектара тӀара 350 центнер силосни масса йоалл, план 120 центнер йолча. Силос чуэцаш 33 шофер ва. Кастта силос елла бовла лерхӀ цигарча хьайбаш леладераша.

Цу тайпара масалаш кхы а доаладе йиш я. Цхьабакъда, Ӏан кийчо яра болх дуккхача моттигашка геттара эсала лел.

ХӀара шера дукха кхоачамбоацараш хул Ӏан кийчо еча МалгӀабгка районерча «Ингушский» совхосе. Дукха да уж укх шера а. Къаьстта во латт цига хьайбай помещенешта ремонт яра гӀулакх.

Тахан оаха укх номер тӀа кепатох Наьсарен районерча совхозаша Ӏана кийчо мишта ю дувцаш йола рейдови материал. Ца мегаргдоацаш эсала лел цига хьайбай помещенешта ремонт елга.

Ӏана кийчо яра балхаш во лел Урус-Мартана районерча «Горец» яхача совхозе а. ЦигарчакхоалагӀча отделенерча ферме цхьаккха помещени яц тоаяь йистеяьнна. ХӀана а къовланза да тховнаш, тоадаьдац уйнаш. Кхы дикагӀа яц Ӏаьсий чулоагтаду помещенеш а. Соахкара гӀалаташ укх шера юхадувлийт совхоза кулгалхоша.

Дукха кхоачамбоацараш да Ӏана кийчо еча Шаьла района боахамашка а. Силос йоллара план кхоачашъегаьна я, эсала Ӏалашхаьл гӀожа доакъар, хӀана а йистеяла гаьна я хьайбай помещенешта ю ремонт.

Цу тайпара масалаш кхы а доаладе йиш я. Цхьабакъда, кхы дӀахо ца мегаргдац Ӏан кийчо яра гӀулакх ишта эсала латтийта. Ӏа тӀакхача дукха ха йисаяц. Еррига торонаш оарцагӀъяха еза лоацнача хана цӀенхаштта болх тоабара. Республика хьайбаш леладерий, дерригача боахамий сийлен декхар да хьайбашта шортта доакъар Ӏалашдар, цар Ӏа доаккхаргдолча помещенешта дика ремонт яр. Эггара хьалха теркам тӀабахийта беза доакъарий база кийчъяра. Цунах тийша да хьайбаш унахцӀена долаш Ӏангара далар, цар продуктивность лакхъяр. Йий вай республике цу гӀулакхa эша торонаш? Уж шортта йолаш я. Кхетамца пайдаэца беза царех. ХӀанз беррига ниа тӀабахийта беза планал совгӀа силос йоллара, хӀана аьлча кхоачамхиллал йол Ӏалаш ца яьча моттигашка цунна метта дӀаахийта еза из. ЧӀоагӀа лоархӀаме да чах аргӀаш лар, из фермашка тӀаоэар. Ца мегаргдац цхьа йолча моттигашка кхашкара ча доагадеш хилар. Из хьайбашта дика доакъар да.

Силоса дӀайийна хьажкӀаш чӀоагӀа хьийкъай. Уж ханнахьа чуэце, шортта силос йолла йиш я вай республике.

Цхьаболча кулгалхоша дукха сихо яц силос йоллара, шелъелча а йолла йиш я из яхаш. Из гӀулакх вӀалла ца мегаргдац. ХӀанз силос йолларах, чах аргӀаш дарах тийша да ӀерттӀа доакъарий база хьаяр.

ЦӀенхаштта тоаде деза хьайбай помещенешта ремонт елга. Цхьаккха моттиг хилийта йиш яц хьайбаша дӀайха Ӏа доаккхаргдолаш помещенеш кийч ца еш. Боахамий кулгалхой декхарийла ба хьайбай помещенешта ю ремонт лоацача хана чакхъяккха. Духхьал помещенеш Ӏанна ӀерттӀа кийчъяь ца хилар бахьан долаш соахка хьайбаш тайп-тайпарча лазарех дайна дукха моттигаш я вай республике. Укх шера хилийта йиш яц цу тайпара хьал.

Партийни организацеш, юртбоахама производствени управленей кулгалхой декхарийла ба Ӏан кийчо яра балха ленна терко е, цу гӀулакха еррига торонаш оарцагӀъяха.

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна тӀайипача социалистически декхараштa юкъе лоархӀаче моттиг дӀалоац хьайбашта Ӏана кийчо яра.

Шеко яц, республика хьайбаш леладераша из декхар дизза кхоачаш даь, дезача Шейна сийленца накъагӀоргхиларах.

ДЕРРИГА САГА ДУХЬА

Станочникаш раьза ба

«Красный молот» завода, цехашка, отделашка, лабораторешка Ӏомабеш ба КПСС ЦК, СССР-а Министрий Совета Советски халкъа хьал-торо дӀахо лакхъяра дездарий хьакъехьа бола соцам. Иштта Ӏомадеш да СССР-а Лаккхехьарча Совета Президиума Указаш а. Самардийнахь, 28-ча сентябре, завода механически цехе дукха болхлой вӀашагӀкхийтар КПСС ЦК сентябрьски Пленума итогашта хетаяьча митинге. КПСС ЦК сентябрьски Пленума балхах лаьца ловцца дийцар цеха инженера Заминовский Анатоле.

Партен правительствоси, — аьлар цо, — чӀоагӀа йоакхо ю къахьегача наьха. ХӀанз дукхагӀа хургда отпусках саьоӀилга, лохлургъя подоходни налог. Цамогеш хиннача сага лу ахча а дикка дукхагӀа да.

Митинге къамаьл дир кадрови болхлочо Корнев Василий Николаевича. 39 шу да цо токаралла болх бу, цох ех ха «Красный молот» заводе болх беш а яьккхай цо. Къахьегама ветерана аьлар: «Дег тӀара баркал оал аз Коммунистически партена, Советски правительствана советски наьха йоакхо ярах, къаьстта тха станочникий йоакхо ярах». ДӀахо йодача хана юкъарча льготаел совгӀа тха станочникий алапий 15 процент лакхлургда. ХӀанзалца аз 150 сом бетта алапи ийдаьдале, цу хьалашка болх а беш 1968-ча шера цхьоалагӀче январе денз аз ийдергда бетта 170 сом совгӀа ахча. Цу гӀулакха жоп а луш, оаха кхы а лакхъергъя къахьегама овсарле. Аз дош лу Октябра 50 шу дузача денга кхоачаш шера плани тӀадоагӀача шера ялх бетта задании кхоачашъе.

Клапанни коробкашта обработка еча участка воккхагӀволча мастера Рожавский Семен Семеновича дийцар партен правительстваи кердача соцамах шоай участка станочникашта къаьстта боккха кхаъ хинна хиларах лаьца.

— ЧӀоагӀа гӀаддаха Ӏомадир оаха из лоархӀаме документ, — аьлар цо. Мишта гӀадгӀоргвац хӀаравар. Масела, токарь Канишев Николай кхоалагӀча балха разрядах болх беш ва. ХӀанз цо юкъера лаьрхӀача бетта эца алапи 150 сом да, хӀаьта цу алапена тӀакхетаргда 22 сом ахча. Иштта лакхлургда расточникий Гульченко Павела, Волошин Дмитре, Кулебякин Василе, кхычар алапи а. Цу гӀулакхо дикка тоадергда болхлой хьал-торо. Парте еча йоакхонна жоп а луш, цар массане а лаьрхӀад итт бетта плани октябра бетта плани 25 октябре кхоачашъе.

К. ТИМОФЕЕВ.

Дег тӀара доагӀа баркал

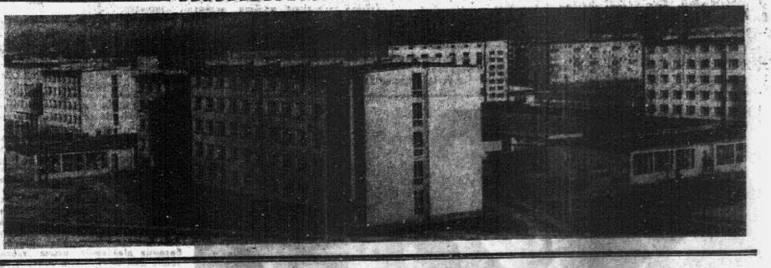
Вай партен правительстваи цахаддаш йоакхо ю советски сага вахар тоадара а хоздара а, цуи хьашташ дизза кхоачашдара. «Советски халкъа вахара хьал дӀахо лакхдара мероприятей хьакъехьа» КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои укх деношка баьча соцамо къьгга хьахьокх советски сага йоакхо яр вай паччахьалкхено ший керттера декхар лерхӀалга. Ӏалаьмате дог гӀоздаьнна да тхо. ХӀанз тха дукхагӀболча болхлой отпуск йӀаьхагӀа хургъя, подоходни налог лохлургъя. Ӏалаьмате со гӀадъюгаш хӀама да советски наьха вахара хьал дӀахо тоадарах йолча кердача мероприятешка къахьегача кхалнаьха дукха терко яь хилар.

Ударни къахьегам, сийлахь-доккхача цӀейна кердача толамашца накъадахар—из да партен правительстваи еча йоаккхонна оаха луш дола жоп.

В. КОРДЗАЯ,
«Индпошив» яхача Грозненски фабрика закройщица.

ТАЛЛИН. ДӀахо а хьалъеш латт нах чубаха эггара а йоккхагӀа йола район Мустамяэ. Укхаза иштта хьалъеш латт тикаш, школаш, берий бешамаши яслеши, кинотеатр, кафэ, коммунально - бытовой предприятеш.

В. ГОРБУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ІА ДІАЙХА ДОАККХАРГДИЙ-ТЕШ ХЬАЙБАША

Ӏа гаргагӀерт. Шелал йоагӀалга хов доахан леладераштa а.

ХӀанз цар керттера декхар да Ӏай доахан дӀайха латтаргдола гӀулакх доагӀача тайпара вӀаштӀехьдоккхилга. ЙӀайхагӀа ме хул хьайбаша доакъар кӀезигагӀа дуалга а хӀаьта диар дикагӀа дегӀагӀа латалга а ховш да. Мишта кийчо ю Наьсарен районе кастта чусоцаде дезача хьайбашта? Цу гӀулакха тохкам бе араьлар тха рейдови бригада укх деношка.

«Экажевский» яхача совхоза СурхотӀарчен Наьсар - Кертерчен отделенешка тахан доахан чусоцадой сагот де дезаш бац, цхьа бутт совгӀа ха я цар базаш кийчъяь. Иштта теркам тӀабахийта вӀаштӀехьбаьккхаб из болх «Октябра 40 шу» яхача совхозе а.

Районе хьалхале лелаеш, наха йовзаш, цӀи хеза я «Назрановский» совхоза Аьлтий-Юртара ферма. Укхаза хьалъеш латт кхо база. ХӀанз района боахамашка йолчарна тара яц уж.

Цу базашка болх бергболча доаркай кхонкаш тӀа пӀелг тӀабе мара безаргбац. Хий дезача хана доаркага сатувса дезаргдац бежана, цо батт ӀатӀатоӀайича ше хьадоагӀа из. Доакъар дӀалуш, кхо дӀадоаккхаш механизмаш хургья. Доккха совгӀат хургда цох хьайбаш леладераштa. Укх шера доахан оттадергда цар чу, — аьлар тхога совхозе.

Цига дӀакхаьчача тхона дейна сурт ер да. Еттача кирпишках детта пенаш а долаш кӀейча шиферца кхаьла йӀаьха кхо база, зла хӀама доацаш, тӀера хоза я, хӀаьта кийча я аьнна а хеталу.

ДӀачудовл тхо царех цхьанне чу. ГӀаьлен кӀура дӀа а ухийташ фаьлгаш дувцаш вагӀа тенна пхеялх зӀамига саг. Уж помещене чу асфальт буллаш ба.

— ХӀана дагӀа шо? — хетт оаха.

— Грознера асфальт ба яха машина цӀаярга хьежаш да тхо, — йоах цар.

— Кааста йоагӀаргйий хой шоана?

— Тхона из вӀалла цига яха йий а хац. Дукха ха я тхо цунга хьежа.

Асфальта кӀал була жагӀа мишта ӀотоӀабу хьеж тхо. ДӀа-хьа хьежача каток яц.

— Оаха жагӀа бахьаш машина хьаеча тӀагӀолла цкъа-шозза Ӏохьал лоал, — йоах Шумило Виктора.

Цудухьа ба Ӏобулла асфальт «бегаш» а ягӀаш.

Дукха балхаш да цу базашка хӀанзчул тӀехьагӀа де дезаш. Кормушкаш хӀанз мара Ӏоттае йоаленнаяц, асфальт билларга хьежаш дукха ха дӀайохийт монтажникаша. Цу тӀа кхоачам а бац ӀерттӀа болх хьабара.

— ЗӀанараш вӀашагӀйохка фенташ лехаш лел тхо, — йоах монтажникий бригадира Харламов Виктора, — ардакх тоъац.

Уж базаш хьалъераш Сунжерча МРО болхлой ба. Царна фу эш хьажа веза цу объединене начальник нов. Чернояров.

Р Е Й Д

Къаьнарча базашта ремонт шоаш ю совхоза болхлоша. Укхаза кхы а вогӀа лел гӀулакхаш. Дукхача шерашка кӀираш етталга мара кхы кулг ца тохаш лаьтта бийдача кирпишка пенаш тӀара топпар хьаоллабенна улл. Керда топпар хьаьхача дӀайха хургда чакхсадоагӀа пенаш. Из укхаза даьдац, е де дага а бац. Укх шера а кӀира а теха дита лерхӀ. Вешта аьлча Аьлта-Юртара ферма Ӏанга кийчъяьяц хӀанз а.

— Яндарерча отделене гӀо шо, тӀаккха ховргда шоана доахана помещенеш мишта кийчъяьй, цигара ремонт чакхъяьннарг лархӀа мегаргйолаш я, — аьлар тхога «Назрановский» совхозе.

Тхо хьакхаьчача кхо-йиъ кхалсаг йоаллар ферма коа цементах доаханна хий мела ний еш. Цун юххе гонга гӀолла боагӀа хотта а болаш боккха кӀоаг боал. Базай тховнашка хьалкхаьчай пенашта юхе гӀолла урагӀа яха йоархӀаш. Ферма коа нах бах юкъе карт йоацаш. Вешта карт-м вӀалла яц укхаза. Бахача наьха доаханна, водачоа-воагӀачоа дийла да ферма ков.

Тхо чудоал ремонт яь яьннай яхача база чу. Нагахьа санна уй тӀа юкъ-юкъе доахка цемента керда кӀаьлаш децаре укхаза вӀалла ремонтникаш хиннабий а ховргдацар. БоагӀача тайпара баьбац укхаза из болх а. Кхыметтел кӀоагаш хьал а дизадац цементаца, кхойича санна хет из. ДукхагӀа дараш вӀалла къайлададьхадац. Хала хургда доаркашта, скотникашта цу чура кхо дӀададхьа. Бакъда кӀира-м техай.

Доахан латтача уйнаш тӀа соахкарча кхона кховра доал хӀанз а. «Из хьалдаьккхача цунца кӀалхара асфальт а хьалбоал», — йоах ферма заведующе нов. Евлоева. Кормушка бӀеха я. Дезинфекци яьяц помещенешка.

Электрически сердал хьалсага йиш йолаш яц. ЦаӀ патрон яц лампа чухьовзае мегаргйолаш, аьшкасаьрг хувца беза.

Доаркаша салоӀа цӀа бӀаргадейча-м дог а дох. Хьарца латт нишк, цу чу йоацаш хӀама яц: совъяьнна ардакх, леха гӀандаш, тиша ведраш, нувхаш.

ХӀанзехьа а чудехк цхьайолча моттигашка зӀамига Ӏаьсий, йӀоах а еш шура тел. Укхаза хӀанз пишк йолла йолаьяц. Из хьалъеча помещене тхов а бац уй а дац.

Ӏаьсий чудоахкадеча вокх помещене клеткаш еш боахк плотникаш. Тхов толь тӀатеха ба пун. Ша бийтта цхарал баьб цох, доккхий Ӏургаш доахк.

Цунна фу де уйла я шун? — хетт оаха плотникашка.

— Тхога хьаьнна хӀама дац, — йоах цар. Шиферга хьежаш ба ераш.

«Назрановский» совхоза хӀанзчул тӀехьагӀа 6000 гаргга лист шифер эш. Из хургйий ховш дац. Наьсарен райпога шортта толь я. Хьа а ийца хӀанзаехьа ӀотӀаюлле дехкебаргбац ферма а совхоза а кулгалхой.

Иштта яр тхога кийча я яьха Яндарера ферма.

Из санна «кийчо яьй» «Экажевский» совхоза Эккажкъонгий-Юртарча отделене ферме а (заведующи нов. Талдиев). Кийча яц укх шера хьалъяь телятник, тоаянза я наӀараш, кораш, дукхагӀа дола кизга бӀаргаш дехал. Лоацца аьлча, кӀира тохарал совгӀа дӀалахача шера хинначул кхы эргадаьнна хӀама дац укхаза а.

Кхы ха дӀа ца а йохийташ цӀенхаштта уйла е езаш да Наьсарера фермаш Ӏанна кийчъелга.

«СЕРДАЛО» газета рейдови бригада:
Х. КОСТОЕВ, Аьлти-Юртарча ферма заведующи, Р. АБАДИЕВ, «Назрановский» совхоза халкъа контролер, М. ЗАНГИЕВ, «Сердало» собкор.

ЦӀЕЙНА НАКЪАДОЛХАШ

Доккхача къахьегача толамашца накъайоагӀа Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 50 шу дузача денна «Старогрознефть» НПУ КПСС XXIII съезда цӀи лелаю 1-гӀа мехкдаьтта промысла мехкдаьтта дӀаухийтача цеха коллектив.

— Мехкдаьттахоша планал совгӀа даьккха 6 эзар тонн мехкдаьтта сентябрь бетта хьачуэза даьннал тхо заводашка, — йоах Грознерча мехкдаьтта парка заведующе М. П. Атарщикова.— ХӀаьта е бутт бовлехьа кхы а эзар тонн мехкдаьтта хьачуозаргда оаха, из тха юбилейна хетадаь совгӀат хургда.

Хьокхаме къахьегаш ба укхаза операторaш Г. Карпинский, К. Ананченко, З. Заманаева, царех хӀаране йиъ-йиъ профессии я мехкдаьтта хьачуозара оператор, насосий машинист, парка оборудованена ремонт ю слесарь, мехкдаьттана анализ ю лаборант.

Т. АЛЕХИН.

РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

РСФСР Министрий Совето Гикало Николай Федоровича цӀи тиллай «Горскнефта» мехкдаьтта промыслови управленех, хӀаьта дӀахо йодача хана цунах Н. Ф. Гикало цӀерагӀйола «Горскнефта» мехкдаьтта промыслови управлени яхалда аьнна соцам а баьб.

СОВЕТСКИ КУЛГАЛХОЙ МОХАММЕД АЙЮБ ХАНАЦА ВІАШАГІКХЕТАР

26-ча сентябре Пакистана Президентаца фельдмаршалца Айюб Ханаца вӀашагӀкхийтар КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин.

ВӀашагӀкхийттача хана дӀахо йир къайлагӀа хӀама доацаши дӀа-юха дувцар кхетадеши чакхъяьнна переговораш.

Переговораш йолча хана йийцар шинна а мехка хьашт долаш йола проблемаш а, хӀаьта иштта советско-пакистански гӀулакхаш дӀахо дегӀадоаладара дешаш а.

ХАЛКЪА ДОЛЧА ДИКАННА

1967 шера 26-ча сентябре КПСС Центральни Комитета Пленум хилар. Цо ла и дийгӀа, йийцар «Советски халкъа хьал-торо дӀахо лакхъяра дездарий хьакъехьа» КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева яь доклад. Ла а дийгӀа, иштта йийцай «1968 шера СССР халкъа боахам дегӀабоалабара Паччахьалкхен планей 1969-чей 1970-чей шерашка СССР халкъа боахам дегӀабоалабара плачийн проектай хьакъехьара» СССР Министрий Совета Председатела заместитела, СССР Госплана председатела нов. Н. К. Байбакова, «1968 шера Паччахьалкхен бюджета проекта хьакъехьара» нов. В. Ф. Гарбузова докладаш а.

Пленумо дерригаш а дизза а къоабаллир парте XXIII-ча съезда решенешка хьежжа советски халкъа хьал-торо дӀахо лакхъяра чакхдахаьнна КПСС ЦК Политбюрос кийчдаь гӀулакхаш. Керттерча даькъе къоабалъяьй 1968 шера СССР халкъабоахам дегӀабоалабара Паччахьалкхен планей 1969-чей 1970-чей шерашка СССР халкъа боахам дегӀабоалабара планийн проекташ а 1968 шерарча Паччахьалкхен бюджета проект а.

КПСС ЦК сентябрьски (1967 шера) Пленума решенеш — боккхача политически социально-экономически лоархӀамера документаш, керда къаьгга тешал да уж халкъа вахар тоадара, «Долла хӀама сага духьа, сага долча гӀулакха» яха шийбакъахьара лозунг леррагӀа кхоачашдара хьакъехьа парте кӀаьд ца луш йоакхо еш хилара. Октябра 50 шу дузаш цу решенеша цӀаькха а дог тешадеш дерригача дуненна хьалхашка хьахьокх социализма гуманизм, хӀамаш кхоллаш дола низаш, сийлахь-йоккхий совленаш.

Советски наха чӀоагӀа дегаш гӀоздаьнна тӀайийцар советски халкъа хьал-торо дӀахо лакхъяра КПСС ЦК Политбюрос кийчъяьчеи Пленумо къоабалъяьчеи мероприятеех бола хоза кхаъ. Из ленински йоакхо ярах партена, цун Центральни Комитета дег тӀара баркал оалаш шоаш хиларах бувц болхоша, ахархоша, интеллигенце митингашкеи собранешкеи. Коммунизм хьалъеча керда толамаш дахарца цунна жоп дала гӀерт миллионаш бола къахьегамхой.

Советски наха карагӀдаьннача сийлахь-доккхийча хӀамашца белгалдаьккхад ер юбилейни шу. Коммунизма материально-технически база хьаяра КПСС XXIII-ча съездо оттаяь программа кхоачаш а еш, партей халкъой вӀаштӀехьдаьккхад промышленности юрта боахами дегӀакхувлара темпаш дикка сихъелга. Промышленни продукци 10,6 процент дукхагӀа яьккхай 1966 шерарча цу ханаца нийсйича. Цахаддаш айялара никъ лаьна бӀубенна йода юртбоахама производство. Хьалъяьй дуккха керда предприятеш, мехкага кхаьчай итташ миллионаш квадратни метраш чуӀе моттиг, эзараш школаш, больницаш, культурно-бытовой учрежденеш.

Из долла хӀама — КПСС ленински генеральни никъ леррагӀа чакхбахарах, дерригача советски халкъо из цхьатарра хьаллоацаш хиларах хьахиннар. Коммунизм хьалъяра хӀанзарча этапе парте къаьстта уйла тӀайохийт экономически политика, социалистически доал лелалара формаши методаши эргайоахаш тоаяра, Ӏилма-технически прогресс сихъелга, обществени производства эффективность лакхъяр духьа дерригa кхоачамаши торонаши оарцагӀйоахилга вӀаштӀехьдоах. ЦК октябрьски (1964 ш.), мартовски сентябрьски (1965 ш.) Пленумаш, парте XXIII-гӀа съезд хинначул тӀехьагӀа дӀаяхача хано бокъонца бакъбу халкъа боахама ду кулгал, производства планировании экономически стимулировании тояра, доал дара экономически лардаш дегӀакхувлара, къахьегам Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбоаккхилга юкъедоаладара цо чакхдаьхача гӀулакхий сийлахь-боккха кхоллама низ. Экономикен къахьегама овсарлеи лакхъялародара йола халкъа материальни хьал-торо массе оагӀорахьара айяра.

Укх тӀеххьарча хана цу даькъе къаьстта дукха хӀама даьл. Бахача наьха хӀара сага сих хьатӀайоагӀа реальни доходаш вайцига 6—7 процент лакхлу шера. Даим шерлу халкъа потреблени. Болхлойи гӀулакхера нахи салоӀаш ши ди а долаш пхе дийнахьа болх беча кӀирага боахилга чакхдоалаш латт. КПСС XXIII-ча съездо оттаяь къахьегамхой вахара боарам дӀахо лакхбара шерра программа хӀанз дӀахо чакхйоаккхаш я шеррача масштабе.

КПСС ЦК Пленумо къоабалбаьча 1967 шера 26 сентяберча КПСС ЦК-аи СССР Министрий советеи Соцамга хьежжа 1968 шера 1-ча январе болхлойи гӀулакхерча наьхеи алапе эггара лохагӀа бола боарам бетта 60 сомага кхачалца лакхбу. Цу гӀулакха тарифни ставкаши должностной окладаши оттаю царна бетта 60 сомал лохагӀа боацача боараме. хӀаьта болхлой къаст-къаьстача категорешта 70 сомага кхачалца лакхъю уж. ХьамадоагӀача шера хьалхарча ах шера юкъера лаьрхӀача 15 процент лакхлургъя машинашъечеи металлах оатхалашъечеи предприятейи цехийи болхлой-станочникий тарифни ставкаш.

Промышленноста, просвещене, унахцӀено лораяра, жилищно-коммунальни боахама, Ӏилман культурай, халкъа боахама кхыча доакъой болхлошта Дальни Востокеи Европейски Къилбаседени районашка юкъейоалаю цар алапеш лакхду коэффициенташ, царна льготаш шеръю.

15 балха денга кхаччалца йӀаьхъю хӀанз 12 балха денга кхаччалца мара отпуск йоацаш болча болхлойи гӀулакхерча наьхеи отпуск. ДӀахо лохъеши дӀайоахашъ я болхлойи гӀулакхерча наьхеи алапеш тӀара йоаха налогаш: хӀара бетта эцача 61 сомагара 80 сомага кхаччалца долча алапе тӀара йоахача налогий ставкаш юкъера лаьрхӀача 25 процент лохъю.

Дикка тоалу военни гӀулакхаш тӀа хиннача нахах бола инвалидаш пенсешца Ӏалашбелга. Пхи шу кӀезигьяьй къоаналла пенси ийде бокъо луш йола ха хала къахьега деза балхаш деча, текстильни промышленноста предприятей къаьст-къаьстача профессеех болча кхалнаха. Къоаналла пенси ийзара хиланза ягӀоаца ха пхи шу лохъю колхозий членашта а. Лакхлу колхозхошта телача пенсей зӀамагӀа дола боарамаш. Бера хана ленз инвалидаш болчарна пособи оттаю.

Цар а кхыча а гӀулакхаша Ӏалашдергда итташ миллионаш болча советски наьха материальни хьал-торо лакхъелга. Уж чакхдахара СССР Паччахьалкхен бюджетера хьожаду миллиардаш сомаш.

Боккха социалистически лоархӀам болаш да халкъа хьал-торо лакхъелга вӀаштӀехьа а доахаш, вай парте къахьегамхой тайп-тайпарча группай вахара боарам гаргабигара тӀаберзабаь никъ леррагӀа чакхбоахаш хилар а. Цунца цӀаькха а хӀалакдеш хӀама тох социализме берригача къахьегамхой материальни хьал-торо лакхъяра закономерность харцъе гӀерташ советски строях меттКӀаьлеш дувцаш болча, вайца оагӀув боацараша харц хьадагалийцараштa.

Шеко хила езац КПСС ЦК сентябрьски Пленумах, халкъа вахар тоадеш Коммунистически партей Советски паччахьалкхено даьхача керда гӀанех долча хоамашта ерригача континенташка шерра откликаш хургхиларах. Советски Союза юттагӀий гӀадбугаргба цар, капитала мехкий миллионаш къахьегамхой дегаш ураоттадергда эксплуатацеи Ӏазапаи духьала цар лоаттабеча революционни къовсаме. ХӀаьта цо, шеко йоацаш, цӀаькха а бакъъю, социализм хьокхам тела низ болаш я. дуненен революционни процесса еш йола воай керттера воздействи воай боахама политикаца ю вай яьха В. И. Ленина исторически указанеш.

Центральни Комитета Пленумо керттерча даькъе къоабалъяь халкъа боахам дегӀабоалабара йолча 1968 шера планеи 1969-чей 1970-чей шерий планийн проекташ пятилеткана оттаяьча КПСС XXIII-ча съезда Директивашкара хьайоагӀаш я. Ӏалашде дезаш да промышленностеи юрта боахамеи, Ӏилма а культура а, дерриги доакъош дегӀаахара темпаш лакхъелга. Советски Союза оборонни низ дӀахо чӀоагӀбелга. Парте генеральни никъ болаш дус еза-йоккха индустри. цу даькъе металлурги, энергетика, хими санна дола доакъош а. дукхагӀа дегӀакхувлилга. Оттаду мехка экономика комплексно лакхъелга, къаьст-къаьста доакъош дегӀаухачара диспропорцеш дӀайоахилга, керда мощностеш болх бе йолайолийтилгеи караерзаелгеи. ДӀахо а Ӏалашдергда советски халкъа хьал-торо тӀа-тӀа лакхъелга.

КПСС ЦК Пленума решенеша керда доккхий декхараш оттаду партийни советскии организацешта, боахама органашта, производственни коллективашта, берригача советски наха хьалхашка. Къахьегамхой вахар дӀахо тоадергдола гӀулакхаш чакххар духьа чӀоагӀбанза баргбац производственни фондех пайда дикагӀа эцар, оборотни средствеш лелилга сихдар духьа, вай боахам хьалбеча ерригача участкашка экономе цӀенхаштта режим лелаяр духьа лоаттабу къовсам. Алапе фонд йоккхагӀа хулга е пенсионни Ӏалашо лакхъелгеи йоагӀ-йоагӀача тайпара товарооборотни цӀагӀа эша гӀулакхаш делгеи шерданца цхьана дела деза. Дуккхача промышленни центрашка хӀанзале а йоккхагӀа ю халкъо леладу товараш чурча кхоачамий чотах хьадара планаш. Из болх массайахьа а дӀабоаржабе боагӀа. Йоакхо яьза лргьяп торговли, цӀагӀа эша гӀулакхаш делга, бахача наха дӀадехараш кхоачашделга Ӏалашдеш йолча система ерригача звеньяй болх тоабара.

Партийни организацей декхар — ЦК Пленума решенешта шерра пропаганда яр, уж хӀара сагага дӀакхоачаяр, коммунистий, берригача советски наьха низаш уж толаме кхоачашъяра оарцагӀдахар.

Парте планашкара хьагуш ба дакхлуш латта Советий Мехка материальнии духовнии низ, коммунизм хьальеш боахкача миллионий кхетами хьинари, марксизма-ленинизма идеяшта уж боарам боацаш чӀоагӀа мутӀахьа хилар. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара дог гӀоздаьнна накъайодаш, цӀаккха а ца хиннача тайпара чӀоагӀа яхь йоаржаярца цӀей белгалдоаккхаш дола советски халкъ кхы а айхагӀа кхоталу Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета гонахьа, бӀубенна дӀахьалхадола коммунизмай даьхени ерригача аламлени сийрда кхоане хьалъяра новкъа гӀолла.

28-ча сентябрерча «Правда» передовая.

КХОАНА – ХЬЕХАРХОЧУН ДИ

ХЬЕХАРХОЧУН ЕЗА ЦІИ

1965 шера 29 сентябрерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указо отталаь традиционни цІей — хьехархочун Ди белгалдаьннача деношка дезду. КІезига ха мара йисаяц Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дуза ди хьатІакхача.

Октябра шовзткъе итт шу! Сийлен доккхали, хьинарера къахьегам а денналера гІулакхаш а, вай мехка керла общество хьалъеш карагІлийнна турпалера хІамаш ма дукха а да цу дешайл хьалха.

Доккхий да дуьен карта тІа хинна хувцамаш, Цхьабакъда, кхы а чІоагІагІа тамашей доккхагІеи да вай Дай-мехка — эггара хьалха социализм оттаяьча мехка хинна хувцамаш.

Коммунистически парте кулгалца хьакхеллай вай Даьхе экономически гІулакхашта кхычарех тийша хІама доацаш хулга Іалашлаь низ бола промышленность. Толаме кхоачашъяьй социалистически революце чоалханегІара проблема — юрта боахама коллективизаци яр. Чакхъяьккхай культурни революци.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце дуккха нах тІаберзабаьб аламлено хьайийллача сердалонна, знанешта, культура дерригача рузкъашта.

Цунца цхьана доккха а зІамига а мел долча Советски Союза халкъашта цо вІаштІехьзаьхад цар къаман культура бокъонца тоаялара эша хьалаш.

Ма боккха гІа баьккхаб вай Нохч-ГІалгІайчено революце хьалхарча шерашкара!

Революци ялалехьа шоай йоазув вІалла хинна а дац нохчийн гІалгІайн. Лоамарой эзар сага юкъе нагахьа мара вацар дийша саг. Ерригача Нохч-ГІалгІайчу къаман хьехархоех болх беш 5—8 саг а волаш къаман школа 5 мара яцар. Школаш, керттерча даькъе, тІема крепосташ йолча моттигашка мара хьаеллацар. Цига дешаш хиннараш нагахьа йиІиг юкъе йоацаш алхха кІаьнкаш бар, уж а — эпсарий, чиновникий, нохчийн гІалгІайн купеций, юрташкарча старшинай, духовенства бераш.

Революци ялалехьа лакхера дешара заведенеш ца хиларал совгІа, юкъера специальни дешара заведенеш а яцар Нохч-ГІалгІайчу. ХІанз республике я педагогически мехкдаьттаи, институташ, дуккха Іилматоххама учреждененш, юкъерча специальни дешара заведеней шерра сеть.

Нагахьа санна революци ялалехьарча Нохч-ГІалгІайчен территоре тІа юкъ-юкъе мара школаш хиннаецe, хІанз цига я 452 общеобразовательни школа, 15 школа-интернат, сакхаташ долча бераштаlьа лаьрхІа къаьстта 5 школа, унахцІено дика йоацача бераштa лаьрхІа хьуна йистера санатореш-школаш — 2.

Бераш-бой берий 5 цІагІа кхеду.

Школашта гаьна дахача бераштa хьайийлла 40 къаьсттан массовии интернаташ я. 18 эзар зІамига саги йоІи, болх беча кагирхой викалаш, тешa багІа сайрийнарчен заочнии школашка.

Деша даха ха йоацача берашта 264 берий беши яслеши я республике.

Кердача 1967—68 дешара шера парташтa хьалхашка Іохайра 235 эзар дешархо. Уж ба 70—80 шераштка хургбола гІишлошъераш, Іилманхой, инженераш, лаьттан говзанчаш.

ХІара шера республика школаш йистейоах 8—10-ча классашкарча 20 эзар совгІча дешархоша.

Вузашка, техникумашка дешаш, заводашкеи фабрикашкеи, колхозашка а совхозашка а болх беш цар айю мехка къахьегама сийле.

ТІа-тІа дуккхагІа хул школанна парте хьалхашка увттадеш дола чоалханера декхараш кхоачашдара пунна новкъостал деш бола доттагІий.

Кхувш йоагІача тІехьенна хьехилген кхетам лулгеи белггала дерригача халкъа юкъара гІулакх а хинна дІаэттaл вайцига.

Масала, кердача 1967—68 дешара шера школа дикагІа кийчъяр дуxьa лелаьча яхье дакъа лоацаш яр, просвещене болхлоел совнагІа, предприятейи гІишлонийи коллективаш, колхозаши совхозаши, дай-ноаной актив а общественни организацеш а.

Из яхь — сийлахьча Октябра юбилейна даха доагтІача тайпара накъалахар духьа дерригача халкъо боаржабаьча болама керттера дакъа.

Школьни помещенеш тоаcчеи шеръечеи доккха новкъостал даьд республикерча дуккхача колхозашеи совхозашеи, промышленни предприятеша: Новогрозненски ТЭЦ-о, Грозненски химкомбинато, «Малгобекнефта» мехкдаьтта промыслови управлене, Шаьла района дулха комбинато, «Гвардейский». «Знаменский», «Новогорский», «Назрановский», «Октябра 40 шу» яхача, «Алхан-Чуртский совхозаша, Ленина цІерагІча, Нуралилов Ханпаший цІерагІча, Шерипов Асланбека цІерагІча, «Коминтерн» яхача, Ю. А. Гагарина цІерагІча, «Червленский», кхыча колхозаша.

Промышленни предприятей, колхозий, совхозий чотах 1967—68 дешара шу долалалале хьалъяьй 1730 дешархочоа моттиг йола школьни помещенеш.

Кердача дешара шера вай берашта доккха совгІат даьл гІишлошъераша 8 керда сийрда а паргІата а школьни здани хьалъярца.

Дуккхача школай кабинеташка тоъал дукха дешара оборудовани кхьчай. Централизованни фондий чотах Іалашъяьй 118 эзар сома маьха оборудовани.

Алхха укх тІехьарча 3 бетта «Главснабпроса» тикашка гІолла 125 эзар сома маьха гойтара пособеш ийцай, планах эца езараш 85 эзар сома маьха мара йоапача.

Кердача дешара шера школашкей деша даха ха йоацача берий учреждененешкеи 177 эзар 500 сома маьха столаш, гІандаш, шкафаш, кхыйола оборудовани, 3980 парт ийцад школашa.

ДІадахача шерашкарчух дикагІа вІаштІехьдаьккха, бераш дика чудоагІаш дІадолалир дешара керда шу школашеи берий учреждененшеи.

Къаьстта белгалдаккха деза хьалхарча деной занятеш Сунженски, Ведана, МалгІабика, Наьсарен, Шаьла, Ножай-Юрта районий школашка кхетамца вІаштІехьяьха хилар.

Тайп-тайпарча къамех вола 12 эзар хьехархо ва республика школашка болх беш. Из я вай интеллигенце низ бола отряд. Царех 36-нена «РСФСР школа заслуженни хьехархо» яха сийлахьа цІи еннай, 90-нена — «Нохч-ГІалгІай АССР школа заслуженни хьехархо», 628-нена «Отличник народного просвещения» яха значок еннай.

Алхха цхьан 1966 шера Советски Союза орденаши медалаши елар республика 57 хьехархочоа.

Доккха совгІат — Ленина орден — деннал Х. З. Дудаевна — город Грозне № 1 йолча педагогически училища преподавателa, Б. И. Лопатухина — № 21 йолча юкъерча школа хьехархочоа, Г. И. Приставко — № 20 йолча юкъерча школа хьехархочоа.

Шерагара шерага дукхагІа хул вайцига хьехархой — педагогически къахьегама говзанчаш. Цудухьа тахан вайга бувца йиш я, башха-дика къаьст-къаьста хьехархой бийца ца Іеш, шоай дешара-хьехама процесс эргайоахаш тоаяра творчески къахьегаш, Іилмана керда карагІдаьннарех, кердача хьалха латтача дешар хьехара приемехи методехи шоай практике пайда эцаш йола бІарчча педагогически коллективаш а. Уж коллективаш — № 1 йола Аргунски СШ (директор нов. Юлин). Курчалойра бархІ шера школа (директор нов Усаев), город МалгІабикера № 1 йола Вознесенски СШ (директор нов. Боциев), № 10 йола Ново-Атагински школа-интернат (директор нов. Дудаева), № 6 йола Шаьлара юххьанцара школа (директор нов. Трофимова), дукха кхыраш.

Уж да вай толамаш, царех доккхал де вай бокъо я. Цунца цхьана вай да дІалаха а къахьега а дезаш дола дуккха доккхий кхоачамбоацараш а. ХІара шера тоъал дукха бераш шоллагІча шера чудус. Массанега а дешийтара закон воаш дизза кхоачашду ала йиш йолаш дац вай хІанз а. Дешара шу чакх а далалехьа дешархой школера дІабувлаш моттигаш хул хІанз а. Кхеза дола бераш тІехьа да воацаш лелаши зуламаш деши моттигаш я.

Дуккхача школашка во вІаштІехьдаьккхад бераша сакъердилгеи салоІилгеи. Дешархошта тІа-тІа дукхагІа эшарашкеи хано дІадехарашкеи хьежжа бац хІана а кружковий, физкультурно-спортивни болх, художественни самодеятельность.

Берашца школе доацача хана кхетама болх бара кІезига юкъеоз предприятей, совхозий, колхозий инженерно-технически болхлой, спортивни обществай членаш, дай-ноаной актив, творчески интеллигенци.

Таханара дешархой — уж ба коммунизм хьалъергъяраш. Уж хьалкхеба беза советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи, дыйа баьдеча гІулакхашца машар хургбоацача уйланца.

Вай декхар да дешархой хьинар совдахари уж знанешта тІакхувш хилийтари, книжкаца болх бе уж Іомабар, земаш дахари опыташ, вывадаш яри. Цу гІулакха дешара-кхетама болх вІаштІехьбаккхара керттера форма хинначен йолаш йолчен урока дикал эргайоахаш тоае еза, дешара процессе шерра пайда эца беза экскурсех, лабораторни практикумех.

ХІаьта цу гІулакха керттердар, шеко йоацаш, хьехархочох ший, цун психологически уйлах, дешархо иждивенчески уйланца а ца кхевеш, творчествана тІакхувргволаш хьалкхеве везилга ховш из хиларах тийша да.

Цхьабакъда, знанешта тІакхе берий безам байтара хьехархо ше хила веза царна тІакхувши кийчо йолаши. ХІаьта из вІаштІехьдоалалургдац цхьанна а, кхыметтел эггара толашагІа йолча а, курсашка. Даим самообразовани лакхъеш, шийна тІехь массаза а болх беш хуле аьттув баргба хьехархочун таханарча дено хьалхашка уттадеча гІулакхашца нийсвала.

Кердача дешара шера ерригача юкъерча школашкеи школашка-интернаташкеи юкъейоалаяьй классе доацачеи школе доацачеи хана бераша беча балха организатора должность (гІулакх).

Вайцига цу гІулакха тІа хьожабаьб дикагІа бола квалифицированни хьехархой. Классе боацачеи школе боацачеи хана дешархошца цхьоалагІча классера болабаь иттлагІча классера арабаллалца беш болча беррига балха кулгалдеши лостам телаши болча цар новкъостал дергла школашка беш бола кхетама болх дика тоабара.

Лакхерча классашка укх шера духхьашка юкъейоалаяьй факультативни курсаш.

Нохч-ГІалгІайчен хьехархоша шоай беррига низ тІабохийтаргба уж кхоачашдара, тешаме а цІена а къахьегарца жоп лургда партеи правительствай шоай еча йоакхенна.

М. УМАРОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министр.

Шоаш эггара хьалха кхетама новкъа даьха, дукха езаенна хьехархо цІаккха дегчура ялац дешархошта. Иштта я Грознерча № 1 йолча школе хьалхарча классашта хьехаш йола хьехархо Александра Аврамовна Ивок. Школаца дийзад цо ший вахар. 1940 шера педучилище чакхъяьккхачул тІехьагІа дена хьа школе болх беш я из. Ший беррига низ, говзал, дахьъел дІетал цо дукхадезача гІулакха. Цун хинна дешархой дуккхача моттигашка болх беш ба хІанз: уж ба Грозне, Ведана районе, иштта кхычахьа. ЗІамига долча хана Александра Аврамовнас цкъа шоай дегчу божабаь сийг боча лелабу цар. Йиццац царна шоай хьалхара хьехархо. Каст-каста письмош ухийт, хІанз а кагий долча хана, санна, хаттареш ду.

Александра Аврамовнас боккхача безамца дІейовзийт кхыча хьехархошта ший опыт, хІаьта иштта цакаддаш лакхъю ший педагогически говзал а. ХІанз из дешаш я Нохч-ГІалгІай педагогически института кхоалагІча курсе.

1956 шера «Просвещене отличник» яха значок еннай Александра Аврамовнайна, хІаьта 1965 шера цунна еннай Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни хьехархо яха цІи.

Сурта тІа: Александра Аврамовна Ивок ший классе.

И. Плиева сурт.

ЛАКХЪЕ ЭКОНОМИКА

Вурийтта коммунист ва Сунженски района «Заветы Ильича» яхача лоаман колхозе. Дукха ха йоаппаш уж гулбелар шоай отчетно-хоржама собране.

Партбюро секретара нов. Оздоева яьча докладага а пренеех даьча къамаьлашка а ладийгІача гуш дар колхоза коммуниста шоай боахама экономика КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачаш а еш айе гІерташ болга.

Алхасте бахача наха дагаягІац укх шера санна шоай кхашка кІа, мукх хьийкъа ха. 27 центнер кІа даьлар юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара.

Вешта аьлча дІадахача шерацка 360 гектар лаьтта тІара даьккха ялат укх шера 180 гектара тІара даьлар.

Цу гІулакхо хьахьокх укхазара лаьттаж хьаьна долга а доккха беркат даргдолаш долга а. Укх шера санна колхозхоша царна Іунал дойя кхы а дикагІа хьувкъаргда ялат.

ХІаьта а лаьттан продукцега дІабода мах сов лакха ба укхаза. Масала, кІи центнер яккхарга дІадахад 4 соми 16 кепиги планах 2 сом мара доацача.

Коммунисташа гучалаьхар цу гІулакха бахьанаш. Царех керттера дар да колхозе экономически болх во вІаштІехьбаккхар. Цхьакха общественни организаци яц цига из гІулакх тоххаш а дІабодача маьха анализ еш а.

Цул совгІа боахама пайда хургболаш йола культураш кхиар эсала лел укхаза. ХІара шера дІадув вІа, мукх, хьажкІаш. Собране хиннача КПСС райкома хьалхарча секретара нов. Варлашкина яьххача тайпара кхы а лакхлургьяр колхоза экономика, нагахьа санна укхаза тайп-тайпара культураш дІаюрре. Цхьа тоаин тхьамках 2500 сом ахча лу паччахьалкхено. 5 гектара тІа из дІалийча артела экономика цхьа оагІув хьалдоацаргбар цо.

Укхазарчул дикагІа сомий бешамаш кхее мегаргйолаш дукха моттиг яц районе, бакъда укхаза теркалдац из гІулакх.

Иштта торонаш а лехаш коммуниста шаша колхозхой оарцагІбоахаре шортта ахча хургдар колхоза кассе. ХІанз дац из. Цул совгІа паччахьалкхен декхар а доал артелах.

Лоацца аьлча, керда хоржача бюро шортта бе болх ба. Дlахача хана цун уйла ца ярах критика йир коммунисташа шоай партбюрона.

Кхы а хиннад партбюро балха юкъе кхоачамбоацараш. Дукха ба Алхасте наха сий а деш къахьегама толамаш доаха кхычарна хьоккам тела нах. Бакъда, партбюрона отчетни хана цхьа саг коравьвац парте мугІарашка хьачуэца. Нагахьа санна цу деша йоагтІача тайпара уйла яьяларе лоархІаме производственни участкаш хургьяцар укхаза хІанз санна коммунисташ боацаш, партийни влияни йоацаш. Артела производства юкъе керттера моттиг дІалоац доахана боахамо, бакъда цхьа коммунист вац цига болх беш. Цудухьа эсала лел цигара массаво-политически, кхетама болх, во вІаштІехьъяьккхай социалистически яхь.

Партбюро балха юкъе хинна лахехьа дийца кхоачамбоацараш а, хІаьта шоай партийни организаце вахаре мишта дакъа лоац а дийцар коммунисташа трактористa Белхароев Махьмада, кхаш леладеча бригала бригадира Белхароев Увайса, колхоза председателa Фаргиев Салмана, кхычар.

Къамаьл даьраша дийцарех лоархІаме дар юкъе а дохийташ соцам тІайийцар собране.

Юха а Оздоев Або хержар партбюро секретаралла.

М. ЗАНГИЕВ.

КУЛГАЛХО-НОВКЪОСТ

Грозненски консервни завода цехашта юкъе укх шера цахаддаш балха тІа хьалха латташ хьайоагІа Мисирханов Абу-Хьасан керте латтача консервни цеха коллектив, — йоах завода керттерча инженера Проскурин Николай Митрофановича. Цу даькъе йоккха заслуга я кьонача специалиста, цеха кулгалхочун нов. Мисирханова.

Ховш махиллара коллективо доаха къахьегама толамаш лакха хилийтара керттердар да къахьегам нийса вІаштІехьбаккхар. Из гІулакх дика лел из керте латтача цехе. Цхьа юкъ йоаллашехьа по кулгалдеча цехе кхаьчар тхо. Цехе хьачуйоагІача бедалга хьежаш вар Азиза Абу-Хьасан. Мишта лел шун болх аьнна оаха даьча хаттаро юкъахдаьккхар цо болхлошца ду къамаьл.

Укх юбилейни шера цІаккха ца хиннача хьисапе хьинар айденна къахьег цеха болхлоша, — аьлар Мисирханова. Болхлоша хьинари низи ца кхобеш къахьег Октябра дезача цІейна къахьегама совгІат кийчдара. БархІ бетта план 143 процент кхоачашъяьй оаха, плана совгІа арахийцай итташ эзараш консервай банкаш. ХІаьта хІанзлехьа кхоачашъяьй ийс беттa план а. ДІадахача шерашка хинначул дикка лакхагІа я арахецача продукце дикал а. Со укх цехе кулгалхо вола цхьа шу совгІа ха мара яц, са заслуга яц уж толамаш лакха хилар. — аьлар Азиза Абу-Хьасана. Цу гІулакха заслуга я къахьегама дошо кулгаш долча болхлой, цар кулгех даьннад из беркат, — аьлар цо, вела а къежа, ше аьнар чІоагІ а деш. Цул тІехьагІа консерваш еча, автоклавни, кийча продукци дІалуча отделенешка гІолла чакхваьлар цеха кулгалхо. Ца ховр болхлошка дІаоалар, нийсденна кхоачамбоацар ший бе доаллача блокнота тІа дІаяздора. Кхоана уж ца нийсдалийтара де дезарех лаьца дувцар мастерашца, бригадирашца. Цудухьа оал цох цехерча болхлоша бокъонца вола кулгалхо, специалист, кхетам лу новкъост.

Дукха ха я цо ший къахьегама сийлен никъ дІаболабаь. 19 шу хьалха Актюбински областе «Шубар-Курдук» яхача мехкдаьтта промысле автослесара говзал Іомае балха вахар из. Цу промысла кулгалхоша болх бурургбий хьоца, слесара болх чІоагІа хала ба аьлча, цу гІулакха уж шек хила ца безилгеи се халонех кхераш ца хиларахи тешабир аз уж, яхаш дувц Абу-Хьасана.

ДІадоладелар балха денош. КІоаргагІа йовза гІертар кьона нохчий зІамигсаг ше каралаьца балха говзал. Машиний «лор» хила веза хьо. Іайха мел тоха кулг бокъонца теркам тІабахийта мара ма тохалахь яхаш хьехар деш хулар цунца болх бу нах. Цкъа шийга хьаьынар шозлагІа юха ала ца дезаш хьа а эцаш болх барах шико бутт боаллашехьа толамца караерзайир цо балха говзал. Дукха ха ялалехьа балха тІа хьалха латтарий мугІарашта юкъевахар из. Лакха къахьегама толамаш дахарах массехказза Сийлен грамоташ елар, ахчан премеш хьожайир, къахьегама книжка тІа дІа а яздеш баркалаш яьхар.

Дукха юкъ ялалехьа цхьаькха говзал караерзае дагадехар Абу-Хьасана. Чимкентски областе центральни электромеханически мастерске токара говзал Іомае балха вахар из. ЛаьрхІар сиха кхоачашдир. Цига а балха тІа лакха къахьегама толамаш доахаш, халонех бІу кьожабеш ца хилар дІахьеххар цо. Цудухьа кьона вале а мастерске берригача болхлоша сий дора цун. Цига болх беш дукха ха ялалехьа ВЛКСМ членалла дІаэц нов. Мисирханов. Ше комсомолец хиларга хьежжа кхы а дикагІа къахьега волавелар из. Дукха ха ялалехьа из хорж комсомольший вожакалла. Уж декхараш а цІена кхоачашду цо. Общественни балха тІа хьинаре дакъа а лоацаш, цо даьхача къахьегама толамий лакха мах бир. Казахстана ЛКСМ ЦК Сийлен грамота елар цунна, хІаьта иштта цунна еннай СССР-а кІора боаккхача промышленноста Министерства Сийлен грамота. Цу мастерске болх беча хана тийнна кхы дукха совгІаташ дІаяздаь да къахьегама книжка тІа.

Болх бора аьнна дешар юкъахдитацар Абу-Хьасана. Сайрийнарча школе деша а вагІаш 1959-ча шера дикеи тІехдикеи итт класс чакхъяьккхар цо. Эггара сай вахаре ираз долаш дола ди лоархІ аз 1957-ча шера КПСС членалла се дІаийца ди, — йоах нов. Мисирханова. Общественни моттиге, балха тІа миччахьа се вале хьокхам телаш, кхы а лакхагІа толамаш даха дезилга цу цІеро дІадехилга кхетадир аз, яхаш дувц цо дІахо. Цу цІера сий цо лакха а лоаттадаьд.

1958-ча шера ше вахьа мехка цІавеча Грозненски вагонни депо балха вахар из ший специальностах. Депо болхлоша, кулгалхоша безаме тІаийцар боккха беце а къахьегама сийлен никъ бахьаш хьавена коммунист. Хален чоалханеи балхаш сихеи цхьаккха брак йоацаши кхоачашдора цо укхаза а. Социалистически яхье хьалха латтар. Цудухьа дукха совгІаташ тийннад цига а. «Социалистически яхьа отличник» яха значок еннай.

1961-ча шера кхачаи промышленноста Ерригсоюзни заочни институте деша эттар Абу-Хьасан. ХІанз дипломни болх кийчбеш ва из. Цига ше деша вагІаш хиларца дувзаденна хІанз ше болх беча консервни заводе смении мастералла балха вера из. Пхи-ялх бутт боаллашехьа нов. Мисирханов болх дика харца, организаторски талант хиларца заводе эггара йоккхагІйолча консервни цеха начальникалла балха хьожаву.

Массанахьа санна укхаза а дІахьеххад Мисирханов Абу-Хьасана цхьаккха хІамах ше бІукъожабергбоацаш, хьинар долаш, болх дика вІаштІехьбаккха ховш хилар. Цудухьа цеха болхлоша даь а ца Іеш, ерригача завода коллективо а сий ду цун. ХІанз Октябра цІейна къахьегама совгІат кийчдара хьинар кхо ца деш къахьегаш я из керте латта коллектив.

Б. КОСТОЕВ.

Сурта тІа: цеха начальник Мисирханов Абу-Хьасан.

И. Плиева сурт.

ЦХЬАЬКХА А КОТЛОАГРЕГАТ

Укх денoшка дика къахьегама толам баьккхар «Кавказэнергомонтаж» яхача треста монтажникаша. Ханал хьалха монтаж а яь № 3 йолча теплоэлектроцентрала йоккха котлоагрегат хьачуелар цар.

25 — 26-ча сентябре мишта хул хьажа цІи а лотаяь болх бе йолаялийтай котлоагрегат. 72 сахьата, цо болх беча хана хьожаргба дистанционни управлене автоматика, регистраци еча приборашa болх мишта бу. Кхоачамбоацараш гучадоахаргда.

Шин дийнахь бус болх бича цхьаккха кхоачамбоацар нийсденадац цо беча балха юкъе. Ханал хьалха котлоагрегат йолаялийтар энергетикаша Октябра цІейна кийчдаь къахьегама совгІат да.

Цу лоархІамеча агрегата монтаж еча къаьстта дика къахьийгар нн. Быков, Разувай, Петриков, кхыбараш керте латтача бригадаша. Агрегата монтаж еча а, контрольно-измерительни приборашка, автоматикага нийса болх байтара а хьинар кхо ца деш къахьийцар № 3 йолча ТЭЦ-а болхлоша а. Царех ба нн. Гурьянов Михаил, Горбенко Николай, Скрылев Алексей, Лосев Василий, Диков Генадий, кхыбараш.

ЛоархІамеи бехктоккхамеи балхаш кхоачашдир металла, арматура дикал лакхагІа хилийтара «Грозэнерго» металла лабораторе инженер нов. Старостина Евгения керте латтача операторашa - дефектоскописташа а. Царех ба операторaш Доценко Александр, Дмитриевский Леонид.

ХІанз № 3 йолча ТЭЦ-е дукха балхаш деш за монтаж а яь шоллагІйола турбогенератор вІашагІйоллара. Уж балхаш Октябра 50 шу дузача денга кхачалехьа чакхдаха лаьрхІад цар.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ДНЕПРАЛ ДЕХЬАДОАЛАШ ДА БІУНАШ

СОВЕТСКИ ГЕРЗАШЦАРЧА НИЗИЙ ТІЕМА УЧЕНЕШ

Наступлени еш йола «малхбоалехьарчар» дивизеш 26-ча сентябре Іуйрийна массача моневрах Днепра тІа а кхаьча, шоаш йоагтІашехьа а шерра гечо лаьца цул дехьаьлар. Нагахьа санна дІабахача тІема масштабаш хьалагаехача, эггара аьттув болашагІа долча хьалашка а массехк ди-бийса эшаргдар цу гІулакха.

ТІема порядках шеррача стройца низ болча хих дехьа а даьнна, цу сахьате «малхбузехьарчар» бІунашна «тІом болабир» хьалхадолхача доакъошем соединенешеи. Наступлени ерий цхьоалагІча эшелона бІунаша пайда эцаш хиннача эггара кердагІеи толашагІеи йолча технико торо лу еррига наступлени дІачакхъяккхара цхьаккха новкъарле йоацаш йоккхий хин духьаленаш эшае. Мотострелкови доакъош хил дехьа даьлар болат тІадийхача, некагІа лелача вездеходаш тІа а хайша. Миччахьа гІолла дІайохаяларгеи массе тайпара хувцалуш хиларгеи диллача тІем тІа леласча цу машинашка кхоачаргйолаш ужжаморгаш кхы цхьаькха тайпа яц. Цхьатарра дика лел уж наькъаш доацача, ушалашка, лай тІа гІолла, бІунаш хил дехьадахара кхы шоайл дикагІа цхьаькхаш яц.

БІунаш Днепрал дехьадаьлар цхьаккха кхерам царна тІакхоачийтаргбоацаш детташ артиллерийски минометнии герз а долаш. Шерра пайда эцар бомбардировочни авиацех, хІаьта «малхбузехьарчар» тІема кІийленаш сихагІа йохаяра тактически ракетни герз юкъедаьккхадар.

Наступлени еш долча бІуний шолагІча эшелона доакъошеи соединенешеи хьарсам дизза доагІача хил дехьа довлара пайда ийцар йоккхийча понтонех, ши-шегІа лелача гусеничнии паромех, некагІа лелача массе тайпа бронетранспортерех. Цу средствашa «малхбоалехьарчарга» йиш хилийтар низ болча Днепрал дехьа а даьнна, цул дехьарча оагІорахьа шерра наступлени йоле.

Наступлени еш долча бІунаша дІалаьцача плацдармана, доккхий низаш тІаэзар «малхбузехьарчар» бІунаша цу районе инициатива шоашкахьа яккхар а Черниговски лоастамехьа «ТІом беш» дола бІунаш Днепрал юха дехьакховсар а духьа.

ТІаккха «малхбоалехьарчар» командоване сихха тІаэзар шоай резерваш. «Малхбузехьарчар» оборонана юккъе мотострелкови полк Іойоссайир вертолетий десантаца. ГадоахаргцунахдІакхета чухьийлар наступлени еш долча бІуний хьалхара доакъош...

Цу тайппара, хил дехьадалга — Белорусски, Киевски, Прикарпатски, дуккхача кхыча военни округашка ученеш еча хана бІуний чоалханегІа дола декхар — толаме чакхдаьккхад лоацнача ханашка. «Днепр» яха ученеш мишта лел зер духьа сабелгало аьлча дена бийса юкъеяххалпа нагахьа юкъ юкъе ца йолаш шеррача территоре тІа цхьанахьара кхычахьа аха дийзар тха.

БІуний ученеш тІа-тІа шерагІа дІаярж. Массехк оагІорахьа лесте йолх дивизеш.

ТІема операцеш дегІаахаро духхьал цецвоакхх. БІунаша хьахьокх, тІема техника массе тайпа дика Іомадаь, командоване шоашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара низий тайп-тайпарча арсеналехи средстваехи кхетамца пайда эца ховш шоаш хилар.

«Днепр» яха ученеш мишта лел зувча хана шийна гуччахьа дог теш сага Іилманеи техникaнеи керда карагІдаьннараш юкъе а кхухьаш герзаши тІема кхоачамцеи кийчдаь Советий Мехка эскар моллагІча агрессора хІалаквеш хІама тоха низ кхоачаш хиларах. Фе латт из Октябро хьакхелла сийлахь-доккхий хІамаш лорадеш. Советски паччахьалкхен сийлахьа 50 шу дузаш партенеи халкъаи хьалхашка экзамен-луш ба тІемахой.

«Днепр» яха бІуний ученеш йолча районашка бахача къахьегамхоша боккхача безамца тІаийбу хален къахьегамеи тІема гІулакх деш бола тІемахой.

...Къаьстта дира «тІом» лаьттача районе цхьан зІаммигача юрта нийслелар тхо... Атако, контратако, бІаргхьа ца локхийташ еттача артиллереи минометашеи шек бахацар цига баха нах. Юрта Совета хьалхашка кІай кисеш тІа а тайса латтача истолаш тІа гувнаш а даь латтар сом, баьцадавраш. Царна юххе латтар хьастара шийла хий чулола сурилгаш. КІезига дехьагІа яьшка тІа — иккаща хьекха шоткаши мази...

Юрта баха нах берригаш а хІана бац аьнна бар кІаьдбенна салтий шоай кьонгаш санна мархІабохкар духьа майдан тІа гулбенна.

Бийсанна Днепрал дехьадовлале хьалххагІа оборона лаьца латтача дивизей бІуний штабе инарала хоамбир, мугІарерча Михайленко Остапа, из вахь ди тІакхоачаш, стройна хьалхашка чІоагІа везваь дІаелар цІагІа яь пирог, аьнна.

Салтечун нана ученеш йолча районе ях. Тамаш йолаш нийсденна хІама а дар из-м — долхача бІунашца цу юрта гІолла чакхвоалаш лаьттаз инарал. Машина юха а соцаь, дехар даьд кхалсаго:

— Новкъост инарал, массехк ди даьлча 21 шу дуз са вІий. ЦІагІа яь пирог цунга яийта йиш хургьяц мотт сона сай. Са совгІат дикагІа волча салтечоа связиста дІале, са кІаьнк а ма вий связист.

Вай ди хьатІаттачуга дІакхоачийр пирог, хІана аьлча мугІарера Михайленко — тІехдика связиста гІулакх деш волча эскара даькъа командовани еш хиннав инарал.

Д. ДМИТРИЕВ
(ТАСС спецкор.).

«Днепр» яха ученеш йола район, 26 сентябрь.

СССР-а ТІема Низаш тІемаи оперативнии кийчдара планага хьежжа Украински Белорусскии ССР-ий территореш тІа цхьайолча военни округий эскараш Іомалуш да.

Сурта тІа: разведывательни группа командира разведчикашка мотоциклисташка донесени дІайохьийт.

М. Редькина сурт.

ТАСС фотохроника.

ТIЕХЬАБУСАРАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

КIеззига ха мара йисаяц юбилейни исторически ди хьатIакхача — дуьнен тIа эггара хьалха хьахиннача социалистически паччахьалкхен болхлойн ахархойн Iаьдал оттадаьа шовзткъе итт шу диза. Нохч-ГIалгIайчен столица къахьегамхоша, Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара дикача совгIаташца накъаяха аьнна «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене коллективо дIайолаяь инициатива хьал а лаьца, шерра социалистически яхь йоаржаьй, халкъа боахама деррига доакъош дIахо дегIадоаладара юкъе юбилейни шера лоархIаме дакъа лаьцад. БархI бетта план ханал хьалха кхоачаш а яь, планал совгIа массехк миллион сома маьха продукци арахийцай промышленни предприятей коллективаша.

Къаьстта доккхий толамаш даьхад планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яьннача предприятей коллективаша. Ерригача городе валови продукци дукхагIа яккхара темпаш 11 процент лакхъеннача метте, цу предприятеша 36 процент дукхагIа яьккхай продукци.

Планал совгIа кхы тIа а мехка халкъа боахамга кхаьчай 3 эзар совгIа тонн мехкдаьтта, 34 миллион кубометрал тIех попутни газ, мехкдаьттан химически продуктай бIаьш тоннаш, мехкдаьтта аппаратура, 30 млн. киловатт гаргга электроэнерги, 6 эзар кубометр совгIа вIашагIйоахкей аьшкбетонеи конструкцеш, дукха гIишлой материалаш, яйгачеи кхачани промышленноста продукци. Предприятей партийни организацеш, лаьрхха уйла еш шоай торонашка а хьежаш, тар ма лу дукхагIа пайда эца гIерт дIаьхийча кхоачамех. Цу предприятеех я шозлагIа маьлха яьнна «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене коллектив, мехкдаьтта газови управлене Грозненски химически комбината, парте XXIII-ча съезда цIерагIча крекинг-завода, «Электроприбор» яхача завода, слюдяной фабрика, дукха кхыйола коллективаш.

ХIанз, Сийлахь-боккха Октябрь гаргакхаьчача хана, коллективашта юкъе чIоагIа къовсам баьржаб къахьегама турпален символ санна, кердача къахьегама толамашка хьежаш йола маяк санна лелае Памятни байракхаш яхара хьоккхамаш дукхагIа лакхдар духьа.

Сийлахь-доккхача цIейна баха боагIача тайпара накъабахар духьа города гIишлошъераша шоай дерригa низаш тIадахийтад хьалхашка латта декхараш кхоачашдара. Школаш хьалъяра тIайца социалистически декхараш кхоачаш а деш, цар 8 бетта эксплуатаце дIаденнад 27 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош, йоккха 2 школа, 2600 бера деша моттиг йолаш школанна кхы а хьатIаяьй цхьа здани.

Кийчъяь хинна Iилма-технически мероприятеш чакхъяхаро, производства процессий технологи эргайоахаш тоаяро, Iилманеи техниканеи керда карагIдаьннараш юкъекхахьаро, рационализатораши изобретателаши кердадараш майрра лохаш хиларо города ерригача промышленностага йиш хилийтар бурув деттараша промысловикашца цхьана бурув а теха яьккха дукха мехкдаьтта телаш йола керда массехк скважина караерзаяьи къахьегама овсарле 33 процент лакхъеннеи Старопромысловски яхар санна йолча районе 1966 шера цу ханна хинначунца нийсйича къахьегама овсарле 7,6 процент лакхъе.

Юбилейни шерах дIаяхача хана яьча итогаша, шаьра гуш йолча дIахорча перспективаша керда хIамаш карагIдувлара дегаш урауттаду города къахьегамхой. Щенхаштта декхараш да кхоачашде дезараш. Промышленноста, транспорта, гIишлошъю дукхa предприятеш социалистически декхараш кхоачашдарах меттел, паччахьалкхен план кхоачашъярах а лоархIа ца яь хиларо щенхаштта бехктокхам тIабожабу цу предприятей ерригача партийни, профсоюзни, боахама организацешта. Промышленносте царех я транспортни машинашъю завод, «Терек» яха мебельни хьу чакхйоаха фирма, горпромкомбинат, горбыткомбинат № 2, металлически тара завод. Цар дIа ца луш йисай 632 эзар сома маьха продукци.

Мехкдаьтта доахача даькъе тIехьайисай бурув детта Октябрьски Старогрозненски контораш. Мехкдаьтта доахача промышленносте ерригача торонех пайда йийцабац Грозненски нефтемаслозаводеи Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводеи. Дукха мехкдаьтта продукташ паччахьалкхенна дIа ца луш йисай, Л-35-300 яха установка шийн ханнахьа эксплуатаце дIалулга юкъахдисар, атмосферно-вакуумни трубчатка капитальни ремонт ца еш дукха гоаяр бахьан долаш.

Мехкдаьттан химически продукташ хан-ханнахьа дIаозилга Iалашдаре, заводашта бедал доаттаяра гIулакха къаьстта йоакхо еш хила беза машиннаькъа транспортеи Главнефтеснаба Грозненски управленеи болхлой. Автомобильни транспорта коллективашта юкъе паччахьалкхен план кхоачаш ца еш йисай: №№ 1 а 2 а йола Грозненски автобусни паркаш, №№ 2 а 1436 а йола автобоахамаш. ЧуIе цIенош, культурно-бытовийи промышленни объекташ хьалъяреи эксплуатаце дIаяллареи гIулакха геттара чIоагIа тIехьайисай гIишлошъю организацеш. Подрядни балхий план 94 процент кхоачашъяьй цар, цу даькъе гIишлошъеча организацей шоай низаца 96 процент. Дукхача организацеех цу хьоккхамех лоархIаяьр «Грознефтехимремстроя» трест, торговле Министерства гIишлой-монтажни управлени, «Кавэнергомонтаж», «Монтажтермоизоляция», «Гидромеханизация», «Кавэлектромонтаж», № 7 йола трест, юкъ-юкъера кхыйраш мара яц.

ХьалхагIа а мо мара бизза пайда эцац чуIе цIенош хьалде хьахийцача ахчах, 79 процент мара дIадахийтадац из, дукхa чуIе моттиг йисай хьалъяь ца йоаккхаш. Хьалъе лаьрхIа хинна ерригa школаш шоай ханнахьа йистеяьнняле а, гIишлошъераш тIехьабисаб ахчах пайда эпараи берий бешамаш, культураи унахцIено лораяреи объекташ хьалъяь яхареи гIулакха, керттера фондаш болх бе йолаяллийтара.

Йоккхийчеи кагийчеи коллективай, ерригача городской партийни организаце чIоагIа къахьега дезаргдолаш дукхa проблемаши дешаши да къоастаданза диса. ХIанз шийн хоадамболлаш йолча этапе кхаьчаб Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара даха доагIача тайпара накъададахара тIайца социалистически декхараш кхоачашдар духьа доаттабу къовсам.

Бурув деттача конторай партийни организацеша, политически кхетамеи болх чIоагI а беш, коллективай уйла тIаерзае еза авареш кIезигъяраи дIаяхараи, балхаш чоалханерча хьала тIа ца оттадара а организационни гIулакхашта сейца латташ дукха ханаш ца яхийтара а, сихха бурув деттилга вIаштIехьдаккхара. Даьссачеи мехкдаьтта доаллачеи тIоанашка бурув тохача хана къаьстта чIоагIа хьожаш хила беза бурув деттача бригадай беррига членаш, № 207 йола тIерча мелах яьккха скважина караерзаера балхаш чакхдаха дезаш я бурув деттача Октябрьски контора коллектив.

Мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленносте партийни организацеша къовсам чIоагIагIа лоаттабанза баргбац арахецача мехкдаьтта продуктай дикал лакхъяр, оттаяьча ассортиментах паччахьалкхен план кхоачашъяр духьа.

Къаьстта доккхий декхараш латт нефтемаслозавода, Новогрозненски Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводий коллективашта хьалхашка керда производственни мощносташ караерзаяра, юбилейни социалистически декхараш кхоачашдара даькъе.

Лакхе цIераш яьхача тIехьаюсача промышленни предприятей шоай белгалара халонаш я продукци арахецара мел эшача хIамашца уж Iалашъяра гIулакха. Цунца цхьана укказа хайра пайда эцац хIара тIехьаюсача предприяте йолаш йолча торонехи резерваехи, кхыча коллективашка де йиш йолаш долча новкъосталах. Коммунистий, партийни комитетий декхар да производства лоархIамеча, хIаьта а мелагIа йолча участкашка опытни, шоай гIулакх довзаш бола специалисташ оттабар, лоацача хана хьалха латтараша тIехьаккхувргболаш, исторически денна сийленца накъагIоргболаш къахьегамхой оарцагIбахар.

Боккха бехктокхам тIалатт гIишлошъеча предприятей партийни организацешта. Юбилейни ди хьатIакхачалехьа хьал а яь 15 эзар гаргга квадратни метр чуIе моттиг, дукха культурно-бытовийи промышленни объекташ эксплуатаце дIаяла, улицаш, майдаш, бульвараш, сквераш архитектурно-художественно кийчъе езаш ба гIишлошъераш, заказчикаш, кхыйола организацеш. Уж балхаш кхоачашдара, кердача дика кийчъяьча квартираца, города хозалца грозненцаш гIадбигара укх юхейнсача хана болх нийсагIа вIаштIехьбаккха беза гIишлошъеча организацешка, эшаш дола къахьегамеи бытеи хьалаш хилийта, подрядчикаштеи заказчикаштеи юкъера «кегар» дIабаккха беза, хьалъяьъяха лаьрхIа объекташ мел эшача материалашцеи оборудованецеи цахаддаш Iалашъе еза материально-техническа Iалашон органаша.

Уж декхараш кхоачашдара КПСС ЦК Тезисаш Iомаеш, социалистически дисциплинана юкъера кхоачамбоацараш дIадахара, Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккха къахьегам юкъекхахьара, производства культура лакхъяра, бахача наха деш дола бытовой гIулакхаш тоалара тIаерзаяь КПСС Центральни Комитета решенеш дIайовзийташи кхоачашъеши беш бола массово-политически болх кIоаргагIа чакхбаханза яргъяц промышленноста, транспорта, гIишлошъеча, бахача наха цIагIа эша гIулакхаш деча, коммунальни боахама предприятей партийни организацеш.

Политически кхетамеи болх чIоагI а беш, партийнни профсоюзни организацеша шерагIа йоаржае еза тIайца юбилейни декхараш кхоачашдар духьа лелаю социалистически яхь.

А. ДАВЫДОВ,
КПСС Грозненски горкома секретарь.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦ

«Старогрознефть» НПУ кхоалагIча промысле болх бе йолаеннай цхьаькха а цаI керда № 665 йола мелови скважина. Мехкдаьттахоша хIанзле а тIайцача декхарел совгIа 1600 тонн мехкдаьтта даьккхад.

Хьинар ца кхоеш мелови скважинашкара меттел къаьнача фоннашкара а мамогга дукхагIа «Iаьржа дошув» даккха гIерт уж. Къаьнача скважинашкара мехкдаьтта доаккхаш массаза балха кийча хила еза скважинай оборудовани. Эксплуатационни выпкаштеи, качалкаштеи ремонт еш ба В. Маркелов, М. Рогожин, кхыбола операторащ.

КIезига балхаш дац мехкдаьтта къахьегамхошта хьалхашка латтараш а. Кхомбеши шийн ханнахьеи чуоза деза цар мел даьккха мехкдаьтта Грознерча мехкдаьтта чакхдоахача заводашка. Цу декхарех а дика лоархIабу промысла болхлой.

А. ТИЩЕНКО.

Лоаццача хана ялатийна лаьрхIа хьажкIа чуэца дага ба Шаьла районa «Южный» яхача совхоза механизатораш. Дика хиннай укх шера хьажкIа. ХIара дийнахьа шоай нормаш тIеххкоачашъю цар. Комбайнера Темирсултанов Кюре агрегата нормах йиъ гектар хьакха езача пхиъ кхы совгIа гектар хьажкIа хьоих.

СУРТА ТIА: Темирсултанов Кюре агрегат хьажкIа чуэцаш я.

И. Плиева сурт.

ЯЛАТ ДIАДУВШ БА

Iан кийчо ярцеи шоалагIа йийна культураш чуэцарцеи цхьана хьатIадоагIача шера хьувкъама лард йоллара ханнахьа теркам тIабахийтар Нажай-Юрта района Шерипова цIерагIча колхоза кхаш лелaдераша. ХIара колхозхочо шийн керттера декхар лоархI боахама экономика лакхъяра хьинаре дакъа лацар. Гурахьа дувча ка болча ялаташта дика предшественникаш белгалъеш мукъадаьнна лаьтташ аьхар. Планах ийс бIаь гектара тIа дIаде дезача цхьа эзар гектара тIа ялат дIаде декхар тIайцад колхозхоша. ХIанзле колхозе 750 гектар аьхай. Кхо трактор йоал кийнахьи буси колхоза кхашка оахам деш. Оахам дешше тIеххьатIехьа фу дIадолла мегаргдолаш дика обработка ю механизатораша лаьттана. Агротехнико дIа ма деххара кIоаргал долаш, юкъе йовкъаш ца юташ шоай нормаш тIеххоачашъеш хьоккхаме къахьег боахама трактористаша Юсупов Iадвана, Умархаджиев Асвада, кхыбараша.

Говзача механизатораша кийчдаьча лаьтта дIаде доладаьд гурахьа дув ялаташ.

Боахама специалисташа шоай ханнахьа йоакхо йир дика фу кийчдара. Соахка гурахьа дийна ялаташ чуэца болалушше фу Iалашде болабелар уж. Шендаь, молхаш теха ийс бIаь гектара тIа дIаде деза фу долаш да хIанз боахаме. Кхы а эшаш дар кийчдеш да.

Дерригa кхашкара балхаш чакхдаьха Советий Iаьдала 50 шу дузача денна сийленца накъабахара шоай низаш тIадахийта овсаре къахьегаш ба колхозхой.

Укх деношка дIадоладаьд гурахьа дув ялат дIадера балхаш. Цу балхаш тIа хьалхарча деношке а шоашкара хьоккхам гойташ хьабоагIа механизатораш Магомадов Хьамид, Мусхабов МухIади, Орсабиев Абусаид, иштта кхыбараш. Колхозе хIанзле шии бIаь гектара тIа дIадийнад ялат.

Лоаццача агротехнически хана ялат дIадийна даккха декхар тIайцад кхаш леладерашеи механизаторашеи.

М. ЮСУПОВ.

ТОЛАМАША ГIАДВУГ

Дукха гIишлош хьалъеш латт Старопромысловски шоссе «Электроприбор» яхача завода юххе. Уж хьалъеш ба «Грозпромстрой» треста чуйоагIача № 2 йолча гIишлон-монтажни управлене нов. Н. Есауленко керте латтача № 1 йолча участка гIишлошъераш. Цар хьалдеш латт укхаза «Электроприбор» завода къахьегамхошта лаьрхIа 48 квартира йола цIа, цу завода болхлой бераш та лаьрхIа 120 моттиг хургйола берий беша здани. Цул совгIа керда 1800 балха моттиг хургйола слюдяной фабрика корпус а я хьалъяь яла йоаллаш. Цу дерригача балхех дика лоархIабу участка гIишлошъераш. Треста кхыча управленешца социалистически яхье баларал совгIа шоайла а шерра социалистически яхь йоаржаьй управлене участкай коллективаша. Цу яхье массехк бетта хьалха латташ хьайоагIа Н. Есауленко кулгалду участок. Квартальни план тIех кхоачаш а яь, хIанз йиълагIча квартала чотах къахьегаш ба цу участка гIишлошъераш. 2,5 процент лохденнад балха процессага дIададар, хIаьта гIишлон-материалаш кхоярахи балха юкъе рационализаторски предложенеш кхахьарахи ер шу дIадоладелча дена 12 эзар сом ахча а кходаьд цар.

Май бетта дена цахаддаш карара кара тела Щ1е байрахх делаеш хьайоагIа гIишлошъерий участка коллектив. ДIахо йодача хана а из карара ялийта дага яц из.

Завода лаьрхIа хьаллу цIа кхоалагIча квартале эксплуатаце дIадала лаьрхIадар участка гIишлошъераша. Укх деношка тIеххьара балхаш деш ба уж из цIа эксплуатаце дIададара.

Участке болх беча бригадашта юкъе белгалъяккха йоагIа Р. Я. Кулаков керте латта слесарийи В. И. Малова кулгалду плотникийи бригадаш. Цу бригадай болхлоша массаза а 30—40 процент тIеххоачашъю шоай смении нормаш.

Дукха дувца йиш яр участка начальниках Н. Есауленкох а. 1955 шера Грознера мехкдаьтта институт чакх а яьккха СМУ-2 балха вера из. Цу хана дена хьалъяь эксплуатаце дукха объекташ дIаеннай цо. Участкана гаьна яц цо массехк шу хьалха хьалъяь тика, Грозненски телецентр хьалъеш а дика дакъа лаьцад Николай Николаевича. Шийн болх безаши хьинаре къахьегаши из хиларах дукха Сийлен грамоташ тийннай цунна, управлене Сийлен книжка тIа дIаязъваьв. Шоаш доаха толамаш хьатIадоагIача Октябра цIейна хетаду хьинар долча гIишлошъераша.

СУРТА ТIА: управлене дикагIа вола болхло Гаранин Георгий Леонтьевич наIараш тоаеш воал.

Р. Аушева тексти сурти.

Дика хоамаш

IАН КИЙЧО Ю

Укх шера цахаддаш лаьттача йоачаша дог гIоздаьккхадац Ведана района Ленина цIерагIча колхозхой. ХIаьта а хIара дика денача деноех цхьаккха минот ца йоаеш пайда а эцаш хьинаре къахьийгад цар хьайбашта Iан кийчо еш. Колхозе вIашагIъелла йиъ бригада я гIожеи мошеи доакъар Iалашдеш. Беррига низ тIабахийта болх беча бригадаша планах 1700 тонн Iалашъе езача хIанзле 1800 тонн йол хьекха доаханна Iа доаккхаргдолча вIашкатехай.

Силоса йийна хьажкIа хьокхаш ба механизатораш хIанз. Юкъарча хьайбашта 1850 тонн силос эш. ХIанзле механизатораша еллар 1450 тонн я. Силос йоллара балхаш дIахо а деш да. Къаьстта хьинаре къахьег доакъар кийчдеча Б. Пашаева, Г. Садулаева кулгалдеча бригадай коллективаша. Укх деношка дерригa доакъар Iалашдаь даргда тхо, йоах колхозхоша.

Хьайбаша Iа доаккхаргдола ерригa помещенеш ремонт яь яьинай. ЙIайхачеи дизаи хургда колхоза хьайбаш.

М. АЛЬДИЕВ.

Юртахошта дика совгIат

Урус-Мартана района Мартан-Чу яхача юрта хьалъеш латт бани. Укх шера май бетта мара дIадоладаизар из хьалъяра балхаш. Беррига а кхо саг ва из хьалъеш вар. Уж ба гIишлошъераш А. Абуеви, Х. Сайхазови, Б. Исраилови. Каменщикий а, плотникий а, штукатурий а гIишлош хьалъеча мел эша дерригa балхаш шоаш кхаьнне кхоачашду цар. Балха дикал лакха а йолаш, смении нормаш тIеххоачашъеш хьабоагIа уж.

Мартан-Чу бахача наха хоза совгIат кийчду гIишлошъераша.

А. АЛБАКОВ.

ДОАКЪАР ШОРТТА ХУРГДА

Сихденна доакъар Iалашдеш ба хIанз Шелковской района Менжинске цIерагIча колхоза кхаш леладераш. ХIара денна 150 — 200 тонн моша доакъар Iалашду боахаме. ХIанзле цхьоалагIча шурий-товарни ферме йиъ эзар тонн силос Iалашъяьй. Дика къахьег силос йоллача комсомолка Е. Чинакинас, цун новкъосташа А. Бабенкос, Н. Бепековас, кхычар. Духхьал укх тIеххьарча массехк дийнахьа бархI бIаь тонн силос еллар цар. Тешшаме ала йиш я цу боахама кхаш леладераша юкъарча хьайбашта кхоачамхилал доакъар Iалашдергда аьнна.

Г. ЛАТЫШЕВ.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Крекинг-завода хIара цех, установка я даим юсаргйола Памятни байракхаш яхара къовсам лоаттабеш.

23-ча сентябре кхоачашъяь баьлар завода къахьегамхой валови продукци арахецара ийс бетта план. ХIаьта юхелисача ворхI дийнахьа планал совгIа итташ эзараш тоннаш мехкдаьтта продукци арахеца а лерхI крекингисташа.

Петров Виктор Павлович керте латтача № 1 йолча цеха коллективо ийс бетта план 14-ча сентябре кхоачашъяьй. Цул дукха тIехьаюсаш яц цунца яхье яьнна къахьегаш йола А. Сухоребирикова кулгаллу № 2 йола цеха коллектив а. Цо 22 сентябре кхоачашъяй ийс бетта план. Юбилея сийна хетаяь къахьегама вахта дIахо хьош я.

З. ГАЙСАНОВА.

РЕСПУБЛИКА ДУГА ДIАДЕРА ТОРОНАШ

Перспективни планах лаьрхIад дуга дIадувш дола лаьтташ 1970 шерале 6 эзар гектарага а 1975 шерале 10—15 эзар гектарага а дIакхоачаде.

КПСС ЦК майски Пленума соцам тIа оттадаьд Къилбаседа Кавказе, Украина Къулбехьене, Казахстане, кхыча республикашка мелиоративни лаьтташ шерделга, хин боахама балхий темпаш дикка лакхъелга. Дуга дIадув лаьтташ дикка шерде торонаш я вай республике а. Укх пхе шера уж дукхагIа хургда 600 гектарагара 6 эзар гектарага кхоачаш, хIаьта дIахорча пхе шера уж хургда 12—15 эзар гектарага кхоачаш, шерра-шера 50—60 эзар тонн дуга а луш. «Степной» совхозеи республика кхыча боахамашкеи хьалхарча шерашка дуга кхедара практико хьагучадаьхад дуга кхедара технологена юкъе хинна дукхa кхоачамбоацараши теркал ца деш диса хIамаши. Боахамаш кIеззигача лаьтташка дуга кхеле доладелар 1958 шера дена, хIаьта цхьадараш кхы а хьалхагIа доладеннад. Цхьабакъда, белгалдаккха деза, лакха хьувкъам кхебара технологи хIанз а Iомаяь яьнна ца хилар. Дуга дIадув лаьтташ дукхагIа хул: 1958 шера 600 гектара тIа дIадийнадар из, хIаьта 1967 шера — 4 эзар гектара тIа.

Дуга дувча боахамий производственни гIулакхашта яьча анализо хьахьекхар, дуга дIадув лаьтташ дукхагIа хиннадале а, дуга хьувкъам из кхедара технологи нийса ца лелаеча боахамашка лохлуш хилар.

Колхозийи совхозийи производственни гIулакхашта анализ еча хана хьагучадаьхар дуга хьувкъам, къаьстта а Гудермеса района шаьрача аренашкарча боахамашка, лакх ца боаллийташ-дола керттера бахьанаш. Цара укх шера 2 эзар совгIа гектара тIа дIадийнад дуга. Башха кIоарга а боацаш лаьттанна хий чакх ца доалийташ бола лоабата тIоа хилар чIоагIа Iаткъ дугои цунна аьттув болаш йолча кхыча юртбоахама культурашеи хий хьаувзара, дуга кхашка хин боарам нийсбара. Дуга доа а ца деш чуэцара шоай ханнахьа кхаш докъаде торо йоацаш хул боахамаш. Дукхача лаьтташкара дуга кхашка доккхий хи Iамарч эттача хьалашка чуэца дезаш хул дуга, из чуэца къаьстта халагIа хул гуйра доагIаш делхаш енача хана. Кхашка Iайна хий юха шера бIаьсти яллаца е лаьттах Iочу а даац, е докъа а лац. Цунца дувзаденна дуга дIадийнача дукхагIа долча кхашка зIаба лаьтта оахилга дукха хIама ца эшаш юкъера дIа а даьккха, цунна меттел юкъедоаладаьд шийн лоархIамга диллача зIблеви обработкаца нийслургдоацаши дуга а цунна аьттув болаш йолча кхыча культурай а хьувкъам лакхбелга Iалашдергдоацаши дола бIаьстан юхье лаьтта оахилга. Лаьтта тоадара кхыча фактораша нийсса боккхача лоархIаме я бIаьстана юхье лаьтта аьхача дена юртбоахама культураш дIаелпца йолча хана йизза чакхйоалалургйоацаш йола лаьттанна аэраци яра процесс. Кхы де хIама а доацащ гоадаь дуга чуэцаро юха шерага йоах аргIанара агротехнически мероприятеш: лаьтта оахилга, юха оахилга, эксплуатационни планировка елга, гувнаш, ораш, харшаш шаьрделга, гидротехнически гIирсаш та ремонт елга, кхыйола мероприятеш.

Дуга кхедара технологена юкъе цу тайпара балхаш кегаладара бахьан да технологена хьежжа хин боарам нийсбе а дуга кхаш докъаде а торо ца хилар. Гудермеса арений лаьттан геологически башхалонаш Iилман йоаца ха хьатIаэттай, дуга дIадув лаьтташ дIахорча шерашка шерде дезаш хилар теркал а деш, хьалхашка оттадаь декхар кхоачашде дезараш вай Грозненски опытно-мелиоративни станце Iилмахойи специалисташи, гидротехникаи мелиораци Къулбехьен Iилма-тохкама института Iилмахой ба. Из декхар кхоачашдарои хи Iамарч увтта лаьтташ докъадара къаьстта чIоагIа эшаш йола рекомендацеш кийчъяроi колхозаштеи совхозаштеи доккха новкъостал дергда лакхеи тешшамеи дуга хьувкъам кхебе а цу тайппара из даккхарга дIабода мах лохбеи боахамий рентабельность лакхъеи а.

«Степной» совхозе дуга кхедара технологена баьча тохкамо хьагучадаьхар дуга хьувкъам лакхбара, хIаьта долче, из кхедара экономически эффективность лакхъяра а новкъарле еш йола кхы тайпа факторащ а.

Ше хьахиннача а производственни гIулакхаш дIалоладаьча а хьалхарча шерашка совхозо дукххача лаьтташка дIадийннадар Краснодарски края боахамашкара кхихьа 3—4-чеи массови репродукцеех дола дуга фу.

Дуга фу во хилар бахьан долаш 1966 шера даьккха дуга цIе кIаьдаш доахкаш хилар.

600 гектара тIа дIадувш дола дуга хьалхарча шера дуга тIахиннача лаьтташка дIадув, хIаьта 200 гектара тIа кхаь шера вIаштта дув. Нагахьа санна дуга дIадув лаьтташ хIара шера шерлуш хилча, цкъа дIайийча дуккхача шерашка тIаювла баьцаши горохи дIаювраш 500 гектар мара яц, севооборотага диллача хила езараш 800—900 гектар йолча метте. Иштта долча лаьтташка цкъа дIайийча дуккхача шерашка тIаювла баьцаши горохи — лаьтта хьаьндеш йола культураш чуийцача лаьтташка дуга дIадийча, 50 процент из дукхагIа даргхиларах теша йиш йолаш хул. Цхьабакъда, 1968 шера дуга дIадера цу тайпара культураш тIахинна лаьтташ доацараш лархIа мегарголаш да.

Лаьтта хьаьнду культураш тIахиннача лаьтташка дуга дIадера тIаэттача халонаша чIоагIа новкъарле ю производства эффективность лакхъяра дугана хий дехкара инженерни системаш йохкаш «Чечингводстрой» деш долча балхий темпаш лоха хилар бахьан долаш.

Лакхе белгалъяьча а дуккхача кхыча а фактораша белгалара халонаш тIаоттаяьй агротехнически организационни мероприятеш кхоачашъяра гIулакха.

Республике дуга даккхара шоллагIа моттиг лоац Шелковской района колхозаша, цул тIехьагIа Наурскии Грозненскии районий боахамаша. Белгалдаккха деза, Шелковскойи Наурскийи районий боахамаша, дуга кхелеча «Степной» совхозочул, лакхагIа хьувкъам кхебелга Iалашдеш хилар. Бакъдар аьлча, цигарча боахамашка лаьттан-климатически хьалаш аьттув болашагIеи дIадув лаьтташ дикка кIезигагIеи да.

Лакхе вай белгалдаьха «Степной» совхоза производственни гIулакхашта юкъера дукхагIа дола кхоачамбоацараш долаш моттигаш я Шелковской, Наурски, Грозненски районий боахамашка а.

Геттара кIезига хьувкъам хулийташ дола, дукха а кIезига а дирденна 54 эзар гектар лаьтта да республике. ХIаманна пайдана йоаца йоархI эрий тIаювлаш да уж лаьтташ, хIаьта мелиораци а яь тоа ца даьчул тIехьагIа юртбоахама культураш дIаера пайдана а дац. Цу тайпара лаьтташ дукха да Шелковской, Наурски, къаьстта а Гудермеса районашка.

Дуга дIадув лаьтташ шердара йоккхий торонаш гучаяьхай Iилма-тохкама балхаша Гудермеса шаьрача аренашка. Духдувла хиш, шортта йIовхал, тоъал шаьра лаьтташ хиларо Гудермеса аренашка боккха аьттув хулийт маьхера йоккха культура — дуга — цига кхеяра.

9,6 эзар гектара тIа хий дехка система йиллара проект оттаяьй «Южгипроводхоза» институто, хIаьта цунах дуга дIадувш хургья 5,4 эзар гектар.

Нагахьа санна дуга кхедара технологи йизза чакхйоахе, кхаш докъадара проблема къоастайойя, кхыйола мероприятеш кхоачашйойя Гудермеса аренашкарча хий дехкача системо Iалашдергда хIара гектара тIара 40 центнер дуга йоаккхилга.

Дуга кхелеча сортоиспытательни участкай даннеша доккхий кхоачамаш гучадоах республика колхозашкеи совхозашкеи дуга хьувкъам лакхбара.

С. ПЕРЕГОН,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама Министерства керттера агроном.

СИХДЕННАД КХАШКАРА БАЛХАШ

Механизаторийн кхаш леладерийн балхаш сихденна ха я гуйре. Из кхета а деш зехьа ха ца йоаеш къахьег укх деношка Ачхой-Мартана района «Самашкинский» яхача совхоза Н. Юсупова кулгалдеча № 4 йолча тракторно - полеводчески бригада коллективо. Укх деннoшка гурахьа дув ялат дIаде болабеннаб механизатораш. Мошача доакъара лаьрхIа цхьа бIаь гектара тIа рожь дIадийнад. КIа дIадувлга тIадиллад йоккха опыт йолча механизатора Дадаев Хьасана. Дика тоаяь тешшаме болх бергболаш я цун Т-74 яхача трактора тIехьа йийза кхо сеялка йола агрегат. Техкай керттера узлаш, крепленеш чIоагIъяьй, еха моттиг нийсъелча дIаоттае запасной часташ я.

Дика тоадаьча лаьтта дуж дика кийчдаь фу. Боккха теркам тIабахийтаб укх шера кхаш леладераша тIадоагIача шера ялат чIоагIагIа хьувкъалара лоархIамерча деша — предшественникаш дикагIа яраш хержай. Гурахьа дийна ялат хиннача 130 гектар мара дувргдац укх шера гурахьа дув ялат, юхедисар нух токхалу культураш хиннача лаьтта дуврглa.

Лаьтта аьхачул тIехьагIа дисковани, ялат дIаде доладалале дерттIа культиваци йир.

Иштта ханнахьа кийчо ярах торо хиннай механизаторий ялат дIаде болабеннача хьалхарча деннoшке а балха темпаш лакха хилийта. Ялат дIаде волавеннача хьалхарча дийнахьа планах 32 гектара тIа дIаде дезача 45 гектара тIа дIадийра ялат Дадаев Хьасана.

Гурахьа дув ялат дIадерца цхьана хIанзе а бIаьстан юххье дувча ялата уйла ю механизаторaша. Низ бола Т-74 яха трактораш дийнахьи буси зяба лаьтта оахаш я.

Иштта чIоагIа низ тIабахийтаб укхаза юбилейни шерара шекара свекла, хьажкIа чуэцара. Силоса лаьрхIа хьажкIа хьекха яьннай, траншеяшка йоал кхо эзар тонн силос.

ХIанз дерригa низаш тIадахийтад механизатораша шекара свекла ца йойташ агротехнически лоацача хана чуэцара. Бригало чуэца езаш 197 гектар шекара свекла я. Дукха халонаш нийслу механизатораштa шекара свекла чуэцаш. ХIаьта а хIанзле 47 гектар чуийцай. ЧIоагIа хьувкъаьй шекара свекла. Чуийцача хьалхарча гектарех хIаране тIара юкъера лаьрхIача 230 центнер шекара свекла яьккхай, планах 170 центнер яккха езача. Цхьацйолча звеньяша хIара гектара тIара кхо бIаь центнер йоаккх.

Б. ИСРАИЛОВ,
механизатор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ХАЛКЪА ВАХАРА ХЬАЛ ТОАДАР ХЬАШТДОЛАШ

ПАРИЖ, 28 сентябрь. (ТАСС). Деррига французски газеташа хоам бир КПСС ЦК-а Пленумахи цуна керттерча решенеехи. КПСС ЦК-а Генеральни секретара Л. И. Брежнева къаьстта аьлча, «Фигаро» яхача газето язду, Пленума юкъе дакъа лоацаш хиннараш хьалхашка дера советски халкъа вахара хьал дIахо а тоадара лаьрхIа гIулакхаш. Газето къаьстта белгалйоаккх балха алапе гарантированни минимум лакхъяра хьакъехьара Пленума решени.

«Халкъа вахара хьал тоадара тIаерзаяь мероприятеш» аьнна керте а яздаь хоам бу «Энформасьон» газето Москвера. «Алапии къавелча луш дола пенсеши лакхдар» — иштта керте яздаьд кхыча парижски «Круа» яхача газето. Газето белгалдоаккх дувцаш дар советски халкъа вахара хьал тоадара хьакъехьара дуккха гIулакхаш хилар.

«Монд» яхача газета московски корреспондента белгалдоаккх Советски Союзе Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар дезде дукха ха ца йиса ча хана керда решенеш тIайийца хилар. Пленумо могаль мероприятеш йоашхаш йийца а йийца, цо теркам тIабохийт советски наьха хIама эцара торо хадланза лакхлуш хилара.

ТОКИО. 28 сентябрь. (ТАСС). «Токио Синмун» яхача японски газето тахан язду. Советски Союзе къахьегамхой вахара хьал лакхдара дола гIулакхаш тIаэна йиш хилар экономически планироване керда системa юкъейоалаярца дувзаденна халкъа экономика юкъара дегIаяри найдаш лекхдалари бахьан долаш къаман доход лакхъяларах», яхаш. «ТIайийца гIулакхаш кхоачамдаро, — яхаш язду газето, — лакхдергда дуккхача наьха вахара хьал».

ЛОНДОН. 28 сентябрь. (ТАСС). Советски халкъа хьал дIахо а лакхдара гIулакхех КПСС ЦК-а Пленумо баь соцам советски гражданашта ба алапии пенсии кхы а лакхдар, отпускаш йIаьхъяр, подоходни налог кIезигьяр, кхы а хьалхагIа пенси ийде йола бокъо, яхаш язду тахан «Морниг стар» яхача газето. Газето белгалйоах цу решенештеи лейбористски правительства хIанзарча экономически политиканеи юкъера башхалонаш.

Экономика, капиталисташа тIахьожам а ца лоаттабеш, халкъа бе йоаллача хьалашка, белгалдоаккх «Морниг стара», промышленни технически карагIдаьннарех хьахиннар кердача прогресса дIанийсде а пайда эца а йиш я, бIаьхийбарашка а ца кхоачийташ. Къахьегам кIезигагIа дIабода машинни оборудовани СССР-е нах балхара дIабахар а доацаш, къахьегама овсарле лакхъяр, алапи кхы а лакхдар, балха кIира лоацдар, отпускаш йIаьхъяр да.

БОНН, 28 сентябрь. (ТАСС). Малхбузерча Германе газеташа тахан араяьккхай советски халкъа вахара хьал дIахо лакхдара гIулакхех йолча КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцама изложени. «Вахара хьал лакхде лерхIаш я Москва», йоах «Франкфуртер альгемайне».

Газеташа белгалдоаккх, цу соцамо лерхIар болхоштеи гIулакхерча нахаи максимальни алапи лакхдар, отпускаш йIаьхъяр, налогаш кIезигьяр, пенсеш лакхдар, кхыдараш дар долга.

«1968 шу дIадоладуш Советски Союзе кхоачашдергда советски халкъа вахара хьал дIахо а лакхдара тIадерзадаь гIулакхаш, яхаш язду Зюддойче цайтунго».

Октябрьски революце 50 шу дизар дездерг хиларца дувзаденна КПСС ЦК-аи СССР-а Министрий Советои кхоачашду советски халкъа вахара хьал тоадергдола керда гIулакхаш — йоах «Ди вельта».

ООН-а ГЕНЕРАЛЬНИ АССАМБЛЕЯ XXII СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК, 28 сентябрь. **ТАСС-а спецкора Е. Егорова хьахойт:** Самардийнахьа ООН-а Генеральни Ассамблея дийнахьа хиннача заседане эггара хьалха къамаьл дир Эквадора кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Хулио Прадо Вальехос. Цо аьлар, Вьетнамера тIом чакхбаргба нийсхон машар а хинна. Цо белгалдаьккхар, из тIом дIахо хьош хиларо дерригача дунен тIа машара кхерам тIаккхоссаш хилар.

Эквадора викало къоабалдеш дийцар ядерни герз дIа ца доаржадарах долча договора проекташ хьалхашка яр. из договор оттадаро адамашта дагадоаллар кхоачашдергда, аьлар цо. Цхьабакъда, хIанз а кIезига хIама карагIдаьннарг лерхI цо герз дIадаккхара даькъе, цулухьа цу лостаме кхы а чIоагIагIа къахьега деза.

ДегIадоагIа мехкаш экономически дегIадахкара доккха новкъостал дехкарийла лерхI Вальехос ООН.

Вьетнамеи Гаргарча Малхбоалеи машар хилара тIехьа къамаьл дир Люксембурга кхыча мехкашцарча гIулакхий министрa Пьер Грегуара. Цхьабакъда цу дешай хьакъехьа цо лаьца позици малхбузерча паччахьалкхенаша лаьцар санна яр. Ядерни герз дIа ца доаржадарах долча договора проекташ хьалхашка яра раьза хилар из.

Верхни Вольта кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Малик Заромо тIахьийхар Вьетнамера тIом соцабара а цу мехкара доазол техьара дена эскар арадаккхара а. Дуне дог доахаш хьеж из дов дIадаккхара гIулакха тIехьа США-с хьалхара гIа баккхарга, аьлар цо.

Заромо хьалха харцахьара гIулакхаш лаьрхIар Къулбехьен Африке, Родезе, партугальски колонешка колонизатораша деча зуламех.

Вай доттагIий болча

СОФИЯ. Болгаро-советски доттагIлен месячника деношка къаьстта чIоагIа иржаш латт Болгаре предприятешка Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара сийна йола социалистически яхь.

Октябра хьалхарча яхье доккхий производственни толамаш даьхад Перникерча В. И. Ленина цIерагIча металлургически заводо. Шу чакхдоалалча хана планал совгIа 3800 лев ахча мах бола продукци арахецаргья аьнна март бетта тIайийца декхар ханал хьалха кхоачашдаьд. 25 сентябрь тIакхоачаш планал совгIа 4 миллион лев мах бола чоки болати лоаладаьд.

Завода директора заместителa Маринчева аьлар:

— ЦIаккха а, хIанз санна иштта чIоагIа производстве къахьега дог айденна хиннадац, хIара бригада, хIара болхло доккхийча къахьегама совгIаташца белгалданна гIерт Октябра 50 шу дизар. Юбилея сийна оттадаь «доттагIлен паспорт», дикагIчарна юкъера толашагIбараштa цIей тIакхоачаш яла лерхIа юбилейни байракхаш яхара тIехьа латтача яхье дакъа лоацаш я еррига коллектив.

УЛАН-БАТОР. Советски Союза новкъосталца хьалъяь Улан-Баторски телевизионни завод болх бе йолаеннай. Советски гIишлонхоша йиллача ханал ши бутт хьалхагIа эксплуатаце дIаелар из боккха лоархIам бола объект.

Телецентра юххерча майдане монгольски столица къахьегамхой йоккха митинг хилар. Митинге бар МНР кулгалхой.

Цига къамаьл даьча Политбюро член, МНРП ЦК секретарь волча Ц. Дугэрсурэна дийцар Сийлахь-бокхача Октябра 50 шу дуза ди тIакхоачаш болх бе а йолаенна, Улан-Баторски телецентр передачаш еш хиларах. Монголе къахьегамхой гIадбахар. Из IалaьмaтeдикагIишло, аьлар Ц. Дугэрсурэна, даиман хургдолча, дохаргдоацача монгольскии советскии халкъий доттагIлен символ хургья.

БЕРЛИН. ГДР-е арадаьннад Советски паччахьалкхен 50 шу дадлара хетадаь «Сийлахь-боккхача Октябра сердало» яха сборник.

Сборника юкъеяхай немецки писателий 200 произведени. Цу ханна арахийцай Эрнст Буша доахача иллей «ЦIеча Октябра иллеш» яха дукхха пластинкаш.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дузаш ГДР-а издательства арайоаккх немецкии советскии авторий 50 совгIа керда произведени. Цар тIа дувц советски халкъа карагIдаьннараш, ГДР-еи СССР-еи халкъашта юкъерча дохаргдоацача исторически доттагIленах.

БУДАПЕШТ. Укхаза хьайийллай ВНР-а Паччахьалкхен собране сесси. Цо дувцаргда, тIа а эцаргда керда кхо закон: къахьегамах, юртбоахама производственни кооперативех, лаьттан доалахьенах дола законаш.

ВАРШАВА. Октябрьски революце 50 шу дузаш оаха дIахьоча Москванеи Варшаванеи юкъерча, доттагIелен деноша тешал ду вай столицашта юкъера гIулакхаш шерлуш а чIоагIлуш а хилара, вай юкъера вежарашха дола доттагIал чIоагIлуш хилара. Цу доттагIенна хетаяь культураи Iилмаи Двореце хиннача сайрене къамаьл дир ПОРП-а Варшавски комитета секретара З. Жандаровске.

(ТАСС).

США-с НОВКЪОСТАЛ ДУ ГРЕЦЕ ВОЕННИ ХУНТАНА

НЬЮ-ЙОРК, 28 сентябрь. (ТАСС). Гречески военни хунтана хьакъехьара США политика цу хунта позицеш чIоагIъяра тIаерзаяь я. Из иштта хилар бакъду «Нью-Йорк таймс мэгэзин» яхача журнала тIеххьарча номер тIа Греце США-н йолча экономически миссе хьалха хиннача сотрудника Морис Голдблума.

ДикагIа болча грекаша, йоах цо, лерхI переворот хиларах бехке я Афинера США посольство, хунтийна шийна а иштта хетт из.

Дукха ха йоацаш гречески король Константин США хиначул тIехьагIа, йоах Голдблума, «хунто лерхI фунагIа хуле а, США-с дIахо а тIема новкъостал дергдолаш».

ДРВ. ХIара гектара тIара пхи тонн дуга иштта да дуккхача кооперативаша тIайийдаь декхараш. Из тайпа дика хьийкъа дуга Вьетнама кхашкара эггара хьалха доалаш да. **Сурта тIа:** Хоан Хонг яхача кооператива членаш дуга кхай тIа.

Л. Портера сурт. ТАСС фотохроника.

ФУ АРГДАР ШЕРЛОК ХОЛМСА

Скотланд-ярд кердача помещене дIачухьарахи цунца дувзаденна ерригача полицейски аппарата модернизаци ярахи, английски кепайоазоно деча хоамех, хетар хиланзар. Цахаддаш алсамдувлаш латт мехкара зуламаш. Укх деношка статистически управлене кепатеха араяьхача сведенешка хьежача, Англерча гангстерийи бандитийи цхьан кIиран дохолаш хIанз дукха совгIа эшашагIа йоацаш цаIи ахи миллионага дIакхоачаш я. 1963 шера денз, дерригача дуненна хеза «бIаь шере йовхар» хиначча шера денз, алхха цхьан Лондоне 30 совгIа керда банда гучаьлар. 1954 шера денз 1965 шерага кхаччалца 3-зза алсамдаьлар зуламаш, хIаьта укх тIеххьарча цхьан шера кхы а 5,8 процент алсамдаьлар уж. Цу шера хьагучаньха зуламаш даь моттиган 49 процентагара 39 процентага кхоачаш кIезигъеннай. Мадарра аьлча, хIанз Лондоне зулам даь волча гангстерага кхаь даькъах ши дакъа догдаха йиш я ше из бахьан долаш лоацарг ца хиларга.

Скотланд-ярда хетачох, цунна бехке полици хинна Iац. ЦIи хезача Шерлок Холмса дуккха дай-мехкахой, бандиташа сов чIоагIа уназарбахарах, порядак лораеш долча ханна мел даь а новкъостал де кхер. Дукха ха йоаццаш полицеца цхьана цхьа башха эксперимент яь английски телевидене. Лондонерча дуккха нах лелача улицашка ший низ макхоачча еш духьале а новкъостал дехаш деттаж цIогIа а долаш автомобилаца «бандиташа» йоI йодаяр гайтад. Цунна тIеххьа дошо хIамаш йохка тика йихьай, «гангстераш» шоай фос а човяь» вола цхьа новкъост а ийца машинаца дIабахаб. Уж ши гIулакх нийсденнача хана улица тIара нах е из шоашта бIарга ца гуш санна лийнаб, е цу сахьате байдда дIа-юха бахаб.

Кхы цхьаькха цхьа опыт а я. «Лохаш волча зуламхочун» сурт парома тIарча наха дIадийкъад полице. Паром юхасецача хана цу тIа хьатIяваьннав «зуламхо». Из вайзача пассажирех цхьанна а сато полицега дIавийцавац из.

ХIанад из иштта? Эггара хьалха из иштта да дукхагIа болча англичанашта полице хIама деш ца хиларах дог тийшандаь. порядок лораеш бараш шоаш а гангстерий човтах бахаш кIезига боацандаь. Долче, бандиташа шоай чIир лехаргхилар тешшаме да-кх.

Цул тIехьагIа тамаш е хIама дий Англерча зуламхой аьттув балара шозза дукхагIа догдоахийла йолаш хиларах.

(АПН).

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 50 ШУ ДИЗАРГА

ИСТОРЕ ХЬАКЪЕХЬАРА БУРЖУАЗЕ ШЕЙХАЛ

Ах бIаь шу хьалхагIа Советски Iаьдал «кастта дIадаргда» яхаш ца дувцаш мала вар. Дуккха эзараш болча буржуазни журналисташа, шоай класса хьаштий га а доахаш, хьалагалувнача фаьлгашца хьалъюзар газетий оагIонаш. Лакхача политически трибунаш тIареи университетски кафедрашкареи хьахозар «бакъ» шейхал. Iилмахоша - педанташа, шоашта новкъостала йIаьхха цифраш а кхувлаш, лоархIар, кхы а масса кIиранна е кхыметтел дийнахьа йIаьхлургья дунен тIа эггара хьалхара болхлойи ахархойи паччахьалкхе. ТIехьагIа исторе доастама даькха цу тайпара шейхал къаьстта дукха дора Сийлахь-йоккха Октябрьски революци яьннача ханна. Вешта революце маIан ше а, Россера событеш дегIаухаш хьабена берригa никъ а цу сахьате аьттехьа а кхетабанзар кхыметтел эггара квалифицированни болча буржуазе викалаша а. ХIанз ма Iовдала а хет 7-ча ноябре сарралхьа — дIамлен исторе берригa лелам хийца йола сийлахь-йоккха перелом йолаеннача хана Невайна гонахьа белгалдаьча «стихийни кегарах» яздаьча буржуазни кепайоазон отчеташ.

Цу ханарча итальянски газеташ тIара цхьайола статьяш сатирани юморески разделера фельетонаш санна еш хIанз. ХIара мел дувцар хьадагалаьца, хIара бакълеш мел дар — сигала хьожабаь пIелг. Кхоачам ба, масала, хIанз а тIехьа итальянски буржуазе эггара йоккхагIа йола рупор а хинна латтача «Коррьере делла сера» яхача милански газета подписчикаш тIа хьежача. «ТIа-тIа дукхагIа вIашагIкхеташ латт либеральни низаш». — сатувсаш яздора цо 1917 шера сентябрь бетта юккъе, цу хана Россе алхха ше цаI мара боаца. белггала боккха, эггара дикагIа вIаштIехьбаьнна низ тIа-тIа дукхагIа большевикий парти хулаш латташ хиларах шеко а йоацаш. ХIаьта ер ла цхьанна а тайпара дашха ца лезаш дола бакълеш дийцар. Восстани хилале бутт хьалхагIа «Болхлой комитеташ дIакъоастаяр» (вешта аьлча Советаш) аьнна керте гIолла даьча йоалонна кIал газето хоам бора: «Белггаларча даькъе хийрайоахаш латт большевикаша лертIардаьннараш леладеш хилар бахьан долаш демократе нийсагIа йолча фракцешта юкъерча чIоагIалонах яьнна болхлой исполнительни комитеташ». Революционни дуIа гIаттар вIалла теркал а ца деш тIехдалийтад газето. 7-ча ноябре, кердача дунен летоисчислени дIайолаеннача дийнахьа мара са ца кхийнача «Коррьере делла сера» цIаьхха теркалдир, хIанзалца ца хиннача тайпара хIама Россе доаллаш хилар. «ХIанз массехк ди даьнна Ленина тIехьалаттараша гера кара а ийца керда демонстрацеш ярга хьежаш Петрограде чIоагIа сахьувзадеш багIа, — яздаьлар цо. — Цхьабакъда, гера кара а ийца политически выступленеш яь моттиг хIанзалца хьа гуш яц». Из а мича хана дувцар аьлча, буржуазни республика дIа а яьккха, Россерча Iаьдала керте большевикаш эттача хана дувцар.

Ши ди мара тIехьа ца доалаш 9-ча ноябре «Коррьере делла сера», юххера а, ше дешарашка хоам бир «Керенский тIера Iо а кхесса, Петрограда дей а хинна дIаэттаб максималисташ» аьнна. Комментареш тIа дIахо йоахар газето: «Цхьанне а сакхе йиш йолаш дацар максималистий хьашт долча дийнахьа паччахьалкхен переворот е вIаштIехьдаргдолгах... Ховш дар, герз кара а ийца восстани яра сагтота гIулакхаш чакхдаха лаьрхIа эрсий тIема Iаьдалаш хилар».

Керда хьахиннача советски Iаьдало дахаш доаккхача хьалхарча кIиранне а муIа чура беркат моассалеш санна, мехкале доладелар из кастта хIалак хургда яхаш дола шейхал. Дерригача мехкий буржуазни ше шийх тешае гIертар, хьашт доаца бер укх дунен тIа дахаргдоацаш хиларах. ХIаьта, бакъдар аьлча, революце эггара лирагIа болча моастагIашта юкъе автоматически нийсделар антисоветски хьаж йоаллаш хилча кхоачамболаш, моллагIа заявленеш гIал а лахе дIалоацаш дола «Коррьере делла сера». Лондонера йитача телеграмма тIа, масала, газето гIал а даха юха кердалоах посольство, дий хьона. «теша лаьрхIа яц Iаьдала цу доал ший бе делла хилар бакълеш волча Ленина хьакхайкалерех» яхаш дола «эрсий посольства цхьан чиновника» дешаш. Парижера газета оагIонаш тIа йоал паччахьа посола заявлени: «Максималисташ (вешта аьлча большевикаш — **Ред**). Iаьдала керте оттар кхоане йоацаш, ханна толам балар мара... уж дIабаргхилара бола хоам мара ца хилар». ХIаьта газето шийгара тIатох: «Шеко яц, порядка низаш толаргхиларах. Тамаш йолаш хурглар, нагахьа санна дегалча кIезигагIбарий Петрограде вIаштIехьъяьннача переворото Россе кхелашта ходамбича».

1917 шера 10-ча ноябре «Коррьере делла сера» язду: «Ленина тIехьалаттараша Петроградера Iаьдал низагIа дIалаца тарлу, цхьабакъда, цул тIехьагIа а хьахайта деза цар ерригача Россена хьалхара шоаш хилар. Тамаш я цар дукха ха йоаккхе...». Цаккха а тIера Iо ца йоаккхаш из тема ювц газета оагIонаш тIа дIахорча бетташка а. «Ленина Iаьдал, хетаргахьа массехк дийнахьа мара дIаьх ца дала мег...». Ах бIаь шу даьнначул тIехьагIа цу тайпарча шоай шейхалах нах мел чIоагIа беларгба ха йиш йолаш цу комментарей автораш хиннабале тамаш я.

Ю. ЛОПАТИН.
Рим. (ТАСС).

ЧЕХОСЛОВАКЕРА ХЬАЬШИЙ ГРОЗНЕ КХАЬЧАБ

Самардийнахьа Iуррехьа дукха нах гулбеннабар Грознерча машиннаькъа вокзале. Гулбеннарашта юкъе бар республика искусства болхлой, Х. Нурадилова цIерагIча драматически театра артисташ, Нохч-ГIалгIай иллеи халхареи ансамбла артисташ, Грознера дуккха кагирхой.

Гулбеннарашка я «Марша доагIалда Чехословакера, деза доттагIий» яха йоккха транспорант.

...Хьакхоач поезд. Арабовл хьаьший. Уж ба Чехословацки цирка артисташ. Царна юкъе ва индийски пиллаш Iомадеш вола Чехословаке заслуженни артист Рудольф Црхак, зебраш, инкалаш Iомаю Алоэс Виницки, цIокъаш Iомаду Мария Брейхова.

Хьаьшашка моаршал хоатташ къамаьл дир культура Грозненски городской отдела заведующе П. Симкинас, комсомола горкома секретара П. Громова.

Накъабаьхкараштa доккха баркал оалаш къамаьл дир Чехословацки цирка кулгалхочо Зденек Полаха.

Боккхача безамца гойтаргья оаха, — йоах цо, — тхоай программа Грозне.

Чехословакера артисташ шоай говзал гойташ хиннаб Москве, Архангельске, хIаьта Грознера баьлча цIагIоргба уж.

Чехословацки цирк болх бе йолалургья 4 октябре.

СУРТА ТIА: Чехословацки цирка артисташ Грознерча вокзала перроне.

И. Плиева сурт.

МАЛАЖБ КРЕПОСТЬ-ТУРПАЛ ЛОРАЕШ ХИННА ГIАЛГIАЙ

Дукха ха йоацаш крепость-турпал йолча Бресте а хинна цIавенав со. Брестски крепость лораеча юкъе дакъа лоацаш хиннача Халухаев ИбрахIима Iусмана дIаяздаь шийна дагадоагIараш да «Оборона музея» архиве. Цар тIа цо дувц из крепость лораеш хиннача 125-ча стрелкови полкаца 40 саг хинна ца Iеш нохчийи гIалгIайи хилар, царех 18 гIалгIа хилар. Уж берригаш а хIана бац аьнна боабаьб тIом болабеннача юххьанцарча денношке а. ХIанз Павлодарски областе вахаш вола Юкъерча-Ачалкхера Эльмураев Сосе Iумар мара кхы саг вац дийна висав яхаш цо цIи йоаккхаш.

ТIом болабеннача деношка крепосте боабаьрех Халухаева хьехабу Юкъерча-Ачалкхера Точиев Темарсолта Къурейш, Йоккхача-Ачалкхера Акиев Iусмана Къурейш, Яндарера Мурзабеков Iаблурохьмана Ювсап, Юкъерча-Ачалкхера Эсмурзиев Саьлмарзий Бисолта, Юкъерча-Ачалкхера Цечоев Даше Халал. Царел совгIа Брест лораеча дакъа лоацаш хиннаб нохчий Вейсултанов Султан, Ахмадов Iумархьажа, Чергизов Iабдаразкъий Макшарип. Уж мичара ба хац Халухаевна. Брест лораеча юкъе дакъа лоацаш хиннав иштта Экажкъонгий-Юртара гIалгIа сесаг а йолаш хинна СоагIапчара нохчо Арсеноев Махьмад а.

Майра латаш байнача цу тIемахой гаргарнах, йижарий, вежарий ма хургбий. Царга хила ма мегий цу байнараша Брестера кхахьийта письмош, сурташ, газеташ тIара хьатийда уж бувца статьяш, заметкаш, и. кх. дI.

Боккхача лоархIаме хургдар цар гаргарча наха дIаяздаь шоашта царех дагадоагIараш. Гаргарча наха дагадоагIаш хила мег лакхехьа цIераш яьха тIемахой Шеча Эскаре болхаш царца бахараш малажб.

ЧIоагIа бакъахьа дар цар гаргарча наха шоашта цар хьакъехьа дагадоагIараш яздоре: вай Даьхе бахьан шоай синош дIа ма деннадий цар! Вай ховстабе боагIаш ма бий уж. Цар цIераш ерригача вай республикана, берригача вай мехка йовза ма йоагIий.

Вай Даьхе бахьан Бресте шоай синош дIаденнача царел совгIа, кхыбараш а хила ма мегий.

Х. ОШАЕВ.
писатель.

СУХАЛБЕ АВТОМОТОЛОТЕРЕЯ БИЛЕТАШ ЭЦАРА

Республике бахача наха дика довзаш а чIоагIа йийлеш а да автомотолотерейни билеташ. Наха кхетаду из лотерея боккха оборонно-политически лоархIам болаш а цун билеташ ийлераштa шоашта пайда боалаш а йолга.

Вай республике дехка чакхдоалача шин разрядагIарча билетех 560 сага кхажамаш доагIаргда 500 эзар сома маьха. Союзе гIолла ираза билеташ дараша «Волга» яха 1400 автомобиль, «Москвич» яха 2800 автомобиль, кердача серех йола «Запорожец» яха 4000 автомобиль, колaскаш а йолаш йола 8000 мотоцикл йоаккхаргья. Берригa a 50 миллион сома маьха 56000 кхаж боагIарба.

Дукха ха йисаяц билеташ дехка дала. СССР Министрий Совето 1967 шера 14 июне баьча соцамга хьежжа, укх шера октябрь бетта йистелоал 2-ча автомотолотерея билеташ дохкилга. 10 октябрал тIехьа ма довзалаш автомотолотерейни билеташ эца!

1966 шера вай республике дерригa а 140 эзар билет мара дайтадацар (цхьан разряда ворхлагIа дакъа мара дацар из), хIаьта а ткъаьх саго автомототехника яьккхар. Укх шерарча лотерея условеш гаьнна дикагIа я, из гу лакхехьа белгальяь доагIаргдолча кхажамий цифраш теркалйича

С. КОСТОЕВ.
ДОСААФ республикански комитета председатель.

СУДА ЗАЛЕРА

КУНТА-ХЬАЖИЙ «ГАРГАРА НАХ»

Шахгириева Човка яха кхалсаг беш болх а боацаш, наха даьр дуаь яьхай. Iеха а беш бнаь цо нах. Шахгириева Човка, шийца Шахгириева ЗаIа а яьккха, Нохч-ГIалгIайчен юртара юрта а ухаш лийннай, шоаш Кунта-хьажий гаргара нах ба а яхаш. Цар яьхад хьашт долча лазара дарба дулуш, де доацаш байнараш хьалохалуш, хурглар ховш, эскаре гIулакх деш бараш ханал хьалха цIабоалабе могаш ба шоаш. Каст-каста Кунта-хьажий наьха каша тIа хулаш, цунна дIаьхха къамаьлаш деш болз шоаш. де делар цо «хьаоалал» шоашка яьхад цар.

Дамогашнар «верзаварах» е де доацаш вайнар хьалахарах ахча е хIамаш ехаш хиннай ШахгириевгIар. Нийслуш хиннаб царех теша нах а. Иштта, Грозненский районе № 4 йолча совхозе цу тийшабоалл боаллача наха Карсаевагара, Хашумовагара, Медиловагара, кхыбарашкара дерригa а 653 сом хула хIамаш а ахча а дихьад. Цхьа ха яьннача гIолла юха а цу совхозе бахаб уж, йийтта Iаьрждаь дегIамаш а долаш. ШахгириевгIар яьхад ахча кIезига дахьарах «жинаша» йийттай шоалта. ТIаккха кхы а ахчеи хIамашеи дIа а ийца баха уж байна дIабаьннаб.

Укх шера апрель бетта Советски района Нохче-Келой юрта кхаьчаб уж, цхьабакъда, укхаза цхьаккхе а Iехавувеннавац царга.

Шоаш цу «шайтIаша» Iехабаьлга а хайна, республика дукхача юрташка гIолла уж лохаш чакхбаьннача № 4 йолча совхозерча кхалнаха юххера а Йоккхача АтагIа кораьй Шахгириева Човка, хIаьта Шахгириева ЗаIа йола моттиг кораьяц.

16 сентябре из дош суде дийцар. Советски районни халкъа судо ши шу суд йир Шахгириева Човкийна — цо нах Iехабара тийшабалхаш леладарах.

Х.-М. ХАМХОЕВ,
Советски района халкъа суда председатель.

ХАОТТАМ

Тахан республикеи Грознеи бийсанна лоадама йоачан а йоацаш, хувцалуш морхаш хургья. малхбузехьара цкъаза лаьгIа. тIаккха гIаьххьа мух хьекхаргба, республике 5—10 градуси Грозне 6—8 градуси йIовхал хургья. хIаьта дийнахьа морхаш а йолаш, цхьайолча ханашка догIа делхаргда, къулбехьарча районашка дикка чIоагIа а делхаш, малхбузехьара цкъаза гIаьххьа, тIаккха чIоагIо мух хьекхаргба, делкъел тIехьагIа лоацчача хана геттара чIоагIа а хьекхаш, республике 11—16 градуси Грозне 13—15 градуси йIовхал хургья.

1-чеи 2-чеи октябре юкъ-юкъе тIера а йоалаш, морхаш хургья. малхбузехьареи къулба - малхбузехьареи гIаьххьа мух хьекхаргба. бийсанна 3—8 градуси дийнахьа 13—18 градуси йIовхал хургья. 1-ча октябре цхьайолча ханашка лоадам боаццаш догIаш делхаргда.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культураи промышленностеи отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05333. Заказ № 4748.